

M. FETHULLAH GÜLEN

İKİNDİ SOHBETLERİ
KÜRSÜ
2005

tr.fgulen.com

01.10.1999 - Güzellikten Aşka

Kâinatlar sayfa sayfa, satır satır, kelime kelime ve nakış nakış mânâlarla bezeli muhteşem bir kitap, bir meşher, bir saray; her parçasıyla bütün eşya, her çeşidiyle topyekün hadiseler de 'Daha güzeli olamaz.' mazmununu aksettirecek çerçevedeki baş döndüren ahengi, büyüleyen nizamı, göz kamaştıran güzelliği ve en iyi peyzajlardan geçmiş bağ ve bahçelerden daha mükemmel intizamı ve zenginliği ile hassas ruhların başvurup değerlendirecekleri, değerlendirip en engin ihsaslarla şiirleştirecekleri öyle engin ve rengin bir kaynaktır ki, ne müracaat edenler bıkar-usanır, ne o kaynak biter-tükenir, ne de onunla alâkalı sözler ve hikâyeler.

Doğrusu, 'Rabbin, (her biri birer manidar lafz-ı mücessem olan) kelimelerini yazmak için eğer okyanuslar mürekkep olsaydı, hattâ onlara bir misli daha takviye gönderilseydi, denizler tükenirdi de, Rabbin kelimeleri yine bitmezdi.' (Kehf, 18/109) Evet ne zaman, nazarlarımızı makro âlemden enfüsî derinliklerimize, insanî değerler atlasımızdan kehkeşanlara çevirsek, değişik ihsas yollarıyla gönüllerimize akan mânâlar, tıpkı birer mızrap gibi kalb tellerimize dokunur ve her dokunuşunda ruhlarımıza hakikat aşkından ne besteler, ne besteler duyurur..! Duyurur ve bütün duygularımızı araştırma aşkına uyararak, hislerimizi ilim iştiağıyla kanatlandırır ve vicdanlarımızda günde birkaç defa, imanın marifete dönüştüğünü, mârifetin aşk u şevk ufkuna ulaştığını, fizîkî mülâhazaların gidip tamamen metafiziğe bağlandığını hissederiz de, bu hissedişte ruh, mâverâileşip kendi potansiyel derinliklerine ulaştığını, derken nice gizli şeylerin bir bir ayandan daha ayan hale geldiğini bütün benliğiyle duyar ve 'Hak'tan ayan bir nesne yok/Gözsüzlere pinhan imiş.' (Niyazi) diyerek, varlık içindeki yerini ve konumunu işaretler; işaretler ve İlâhî takdire bağlı mazhariyetlerini gürül gürül haykırmaya durur.

Aşk Yolunun Yolcuları

Bu ölçüde hakikat merakı ve hak iştiağıyla şahlanan her ruh, bütün insanî duygularını seferber ederek, her zaman içinde yüzüp durduğu Rahmeti Sonsuz'un o engin lütuflarını daha bir derinden ve daha bir şeffaf duyup hissetmeye, isimlerinin ışıktan menfezleriyle Zât'ını duyup tanımaya, kendi iç enginliklerinde O'nun kanaviçesinden antika nakışları daha net ve daha renkli görmeye, her lâhza mazhar olduğu gizli-açık ihsanların cebr-i lûtfî

yönlendirmesiyle bir köle-efendi münasebeti içinde hep onu anmaya, anmanın da ötesinde hiçliği içinde Sultanlar Sultanının engin lütufları sayesinde değerler üstü değerlere ulaştığı şuuruyla kendini ifade etmeye, yani kendi küçüklüğü çerçevesinde kalarak O'na nisbete bağlı izafî bir ululuğu haykırmaya; acizliğini, fakirliğini, erişilmez bir gücün, tükenmez bir servetin enstrümanı gibi seslendirmeye ve başkalarının da aynı mülâhazaları paylaşıyor olduklarını düşünüp anlamaya yönelir ve âdeta kendi derinliklerinin tecrübeli bir dalgıcı haline gelir. Sonra da, kendi içinde derinleşip enginleşmesi ölçüsünde duyup hissettiği her ma'nâyı, anlayıp değerlendirdiği her hakikati başkalarına da duyurmaya çalışır.. imanını Hakk'a kullukla seslendirir.. mârifetini tefekkür ve tecessüslerle besler.. derûnundaki alâka ve merakı her an daha da derinleştirerek iştiyaka dönüştürür. Mütalâa ve müşahedelerinde sürekli hayret ve takdir ufuklarında dolaşır.. hayret ve takdirlerini kalbin kadirşinaslığıyla rafine ede ede duygu ve tefekkür dünyasını bir aşk çağlayanına çevirir; çevirir de, artık oturur-kalkar yalnız O'nu düşünür.. O'na vuslat hülyalarıyla dolaşır.. O'nu arar.. O'na ulaşmak için yine O'na teveccüh ufuklarını kollar.. her emareyi bir davet mesajı sayarak, döner yine O'na yalvarır.. hayatını bütünüyle O'nun huzurunda bulunmaya bağlar ve ağzını açıp bir şeyler söylemek istediğinde yalnız O'nu söyler; söylemeyi de aşarak, adetâ hep O'nunla söyleşir. Hattâ, bazen bütünüyle his olur, şuur olur, idrak olur ve her nesnenin gülen yüzünde duygularına, göz görmemiş, kulak işitmemiş, insanî tasavvurları aşkın ne ziyafetler, ne ziyafetler sunar..!

Aslında, Allah'ın, Zât'ına olan sevgisinin (muhabbet-i Zatî) tezahürüne bağlı olarak yaratılan insan, ancak böyle davranmakla yaratılış esprisine uygun hareket etmiş sayılır; yani Allah'ın, Zât'ına ve sıfatlarına karşı olan muhabbeti, insanoğlunda O'na karşı aşk şeklinde tecellî edince, işte o zaman insan, yaratılış gayesiyle buluşmuş olur. Ve her şey de, gider, yerli yerine oturur.

Aşk, bütün varlıklar arasında insanoğluna ait bir iç kimliktir. O, bu kimlikle, çokluk içinde çokluğa takılmadan, güvenle hep öz kaynağına ve merciine yürür, her zaman gönlünde par par yanan aşkın ziyası sayesinde gözleri kaymadan, bakışları bulanmadan, sürekli hedefini gözetler durur. Hattâ o, her zaman ona kilitlenmiş gibidir; ne mânâların aşılmazlığı, ne de mesafelerin amansızlığı, onda kat'iyen bir duraklama ve inhiraf meydana getiremez. Gerçi aşk yolu oldukça çileli ve ızdıraplıdır ama, insan bir kere de o yola girdi mi, artık elemeler birer birer lezzetlere dönüşür, rahmet, zahmetin önüne geçer; zehir de şeker şerbete inkılâp eder, hele bir de, gönül gözleri tam açılıp da, bakıp gördüğü,

temaşa edip gönlüne sindirdiği her nesnede O'na ait izler, işaretler, mesajlar, değişik tecellî dalga boyunda nurlar görmeye başlayınca, artık onun nazarında izafî bütün ışıklar söner gider; güneşler görünmez olur, aylar husufa uğrar, yıldızlar, bağı kopmuş tesbih taneleri gibi saçılıp, karanlıklara gömülür.. 'Arzın üstündeki her şey fena bulur gider; ancak azamet ve kerem sahibi Rabbinin Zâtı bakî kalır.' (Rahman, 55/26-27) fehvasınca, gönül ufkunu sadece ve sadece kemiyetler ve keyfiyetler üstü O kaplar; O kaplar da, bu seviyeye ulaşmış bir gönül, bedenün küçük bir mazrufu iken genişler ve bir baştan bir başa bütün zarfını kuşatır; hattâ, istidadı ölçüsünde, topyekün kâinatları içine alabilecek bir istiaba ulaşır; ulaşır ve her şeyde O'nu duyar, O'nu hisseder.. beden ve cismaniyetinin yer yer araya girmesiyle maruz kaldığı ay tutulması türünden husufları bir ölüm ürperticiliğiyle karşılar ve müşahedesini devam ettirmek için, hep yeni bir lütuf rampasına koşar.

Aşık, bazen his dünyasında aşk ve vuslatın birleşik noktasını öyle derinden duyar ki, fizikî âleme ait her şey gözünden silinir gider ve bir uçtan bir uca bütün varlığı O'na uzanan yollarda par par yanan ve ufuk ötesine işaret edip göz kırpan چراغlar gibi duyar. Bazen de, iştiağının vuslat ümidine aşkınlığı karşısında, içine kor düşmüşçesine ocaklar gibi yanar, yanar ama, 'Yansam da ocaklar gibi, gam eylemem izhar; elverir ki, düşmesin sîneme nâr-ı ağıyar.' (M. Lütfi) diyerek, ümit ve şevk karışımı bir ruh haletiyle, hep iz sürmeye devam eder.

Aslında aşk, ne ise odur; o, ne tam bir nar, ne de nurdur. Nar da, nur da, onun mızrabının dokunduğu tellerden yükselen birer nağme, birer çılgılık, birer sevinç veren birer hafakandır. Aşk, öyle paha biçilmez bir incidir ki, onun gerçek değerini bilenler de, ancak yine onun pazarında elli defa cevahir peylemiş sarraflar olabilir; 'Cevahir kadrini cevher fûrûşan olmayan bilmez.' (M. Lütfi) Evet, aşkı, tatmayan bilemez, bilenlerin çoğu da söylemez veya söyleyemez.. söyleseler de, aşık olmayanlar anlayamaz.

Kaderin aşığa belirlediği çerçevede, sadece sevgiliye duyulan aşk u iştiağın çizgileri vardır. O atlasta her renk sevgiliden bir tenezzül işareti, her hat, her nokta bir sonsuzluk remzi, her motif de bir vuslat çağrısıdır. Aşık, kaderinin çehresine her temaşa edişinde: 'Allah'ım, gönlümü yarattığın ve aşkı var ettiğin için Sana nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum. Yıllar ve yıllar boyu Mecnun gibi hep iz sürsem ve tecellî pususuna yatsam -uzaklığım, konumum itibarıyla bana ait bir nakise- işte böyle bir uzaklığı derinden hissedip, hep vuslat diyerek vâdî vâdî dolaşsam.. varlığın çehresine saçtığın güzelliklerle yer yer tanışsam;

canlı veya cansız her nesnede, 'Bu da, O'nun ışığının gölgesi.' deyip, 'Her şeyi tûtiya gibi koklayarak yüzüme-gözüme sürsem.' der; her his ve her duygusuyla, ayrı ayrı fakat tek ufuklu olarak O'nu benliğinin her parçasında duymak için çırpınır durur. Zaten böyle davranmayınca da, o ak sevdanın hakkı verilemez.

'Cemalini nice yüzde görem diyen diller,
Şikeste aynalar gibi pare pare gerek!' (Meçhul)

Bu öldüren sevdanın hakkını verebilmek için aşık, sürekli gönül yamaçlarında O'nu izler; O'na ait saydığı her ses, her renk, her görüntü arkasından koşar durur.. kâh sekerek, kâh emekleyerek, kâh uçarak; ama her menzilde gönül kulaklarıyla O'ndan bir 'hoşâmedî' alarak, mecnunların iz sürdüğü gibi, gözlerini gönlünün emrine verir. Ve mesafelerin amansızlığına rağmen, en aşkın düşüncelerle ve bütün iç ve dış duygularını yolda bulunma hislerine bağlayarak, ruh atlasındaki vuslata koşar. O, bir ölçüde aşk u vuslatı beraber yaşadığından, her menzili ayrı bir vuslat koyu gibi tasavvur eder ve bir gün bu kutlu yolculuğun biteceğinden korkarak tir tir titrer. 'Ne aşk bitsin ne ümit, ne de vuslat arzusu, eğer bir gün mukadder olan vuslat bütün bunları alıp götürecekse, o da olmasın' der.

Aşığa göre hoş olan, aşık olmak, aşk yolunda bulunmak, vuslat emare ve işaretleriyle yaşamak ve bu duygu tufanını sonsuza kadar sürdürmektir. Evet, cayır cayır aşkla yanmak, her vuslat avansıyla tutuşup alevlenmek; alevlenirken de, 'mükâfatı aşkın kendisi' deyip, sadece onunla yetinmek; işte gerçek aşk! 'Bak şu gedânın haline/Bende olmuş zülfün teline/Parmağım aşkın balına/Bandıkça bandım, bir su ver!' (Gedâî)

Aslında, bu çerçevede olmayan aşka da aşk denmez. O, sadece aşkın dedikodusudur. Aşk, aşk sözünün edildiği yerlerde aranmamalı. O, alevin korla yer değiştirip durduğu yerlerde aranmalıdır. Zira aşk, ya içten içe sahibini yakan gizli bir kor veya tahammül-fersa bir haldir ki, gönüle düşünce, alevi her yanda hissedilir. Bu öyle bir alevdir ki, fitili de, yine onun gizliliğine emanettir. Sır urbalarını atıp âlûfteleşen söze sermaye, felsefeye malzeme olan aşk, aşk değildir; o, aşkın ölgün bir resmidir. Gazellere dökülen, bestelerin emrine giren ve onlara kul-köle olan aşka ait mırıltılar, sadece onun birer aks-i sadâsı ve kitaplarda anlatılanlar da, birer kaba tarifidir. Onu gönül evinde gizli tutmasını bilenler: 'Aşığım der isen, belâ-yı aşktan âh eyleme/Âh edip, âhımdan ağyarı agâh eyleme' der; içlerindeki bu fırtınayı kendilerinden bile gizlemeye çalışırlar.. evet aşk, insan gönlünde ona ait her şeyi yakıp kavuran 'lâ mekânî' öyle bir

ateştir ki, ona, bu haliyle ne semavî diyebiliriz, ne de arzî. Semavî olan iştîyak bir Cennet sevdası ise, aşık, ona gönül bağlamayı sevgiliye vefasızlık sayar, zaten, arzî olanla ise onun hiç mi hiç alâkası yoktur. Tahtını cismaniyet üstüne kurmuş, bütün oyunları göze cilve mecazî aşk, liyakat ve talep dengesi açısından aşk mesleğinde hilâbe (alış-verişte aldanma) sayılmıştır.

Gerçek aşk, fitili sonsuzun çerağından tutuşturulmuş, arzı da semayı da, doğuyu da batıyı da aşkın, zaman-mekân üstü, lâhûtî öyle bir ıssık veya kordur ki, tecellîsi nur, içi buğu buğu huzur ve çevresi de, sevgili kokusuyla buhur buhurdur. Evet, aşk ateşiyle tutuşmuş yanan bir gönül, sürekli bir buhurdanlık gibi tüter ve aşğın iç dünyasının her yanına sevgilinin kokusunu duyurur; tabîi, sırdan anlayan çevredeki sırdaşlara da. O, yer yer kendi içinden: 'Sefine-i kalbime alevli bir kor attın ey dost/Bülent avaz ile dersin, bakın deryada yangın var!' (Sûzî) der ve bu iç çığlıklarla nefes almaya çalışır; zaman zaman da: 'Ey sâkî, aşkın oduna yandıkça yandım, bir su ver;/Parmağım aşkın balına bandıkça bandım, bir su ver!' (Gedâî) sözleriyle âh u efganını gönül tellerinde seslendirir. Ve, vuslat çağrılarıyla inler; inler ama, hiçbir zaman da canını aşka adamadan geri kalmaz. Zira, gerçek aşğın nazarında aşk, aşktan başka her şey bir abes, aşk çığlıklarının dışındaki her feryat da mânâsız bir sestir.

Aşk, mekânda mekânsızlığın, zamanda zamansızlığın en doğru şahididir. O, gökler ötesinden insanın kalbine salınmış ateşten bir zincir, bu zincirle bend olmuş kimseler de, aşkın azat kabul etmez bendeleridir. Yansalar da, o zincirle bend olmuş olarak yanarlar ve öleceklerinde de yine aşk oltasında ölmeyi düşlerler. Onlar, aşksız yaşamayı ömürden saymaz; aşksız geçen günleri de, heva ve heves rüzgârlarıyla savrulan hazan yaprakları gibi görürler. Aslında aşık öyle bir canla içli-dışlı olmuştur ki, gün gelir, baharlar hazana teslim olur. Renkler, siyahlara bürünür, ölüm türküleri söylemeye durur. Gençlikler iki büklüm olup gider, yaşlıların peykelerine oturur.. bütün güzellikler, tıpkı duvarlardaki tablolar gibi matlaşarak, birer hatıra çerçevesine dönüşür, ama o can, bütün canlara can katar.. hazanı alevden renklerle tutuşturur.. yaşlılığa karşı gençlik iksiri olur ve çürüyüp giden canlara da hayat...

Gerçek Aşk Nedir?

Gerçek aşk, sadakat enginliğiyle derinliğini bulan aşktır. Henüz sadakat ufkuna ulaşmamış bir aşk, içi her türlü zenginliklerle dolup taşan bir mağazanın umûmî muhtevasını iyi bir vitrinle sergilemeye benzetilecek olursa, sadâkatle oturaklaşmış bir aşka da, nâmütenâhî zenginliğine rağmen vitrinleri

kapalı bir hazine nazarıyla bakabiliriz. Evet, sadâkatle derinleşmemiş aşk, içindeki kaynamaları dışa taşan köpüklü bir derya, sadâkatle gerçek derinliğine ulaşmış aşk ise, içinde renklerin, seslerin eriyip gittiği bir umman gibidir. O ummanın derinliklerinde ne renge rastlanır, ne dalgalarla karşılaşılır, ne de bir homurtu işitilir. O, derinliği kadar sessiz, zenginliği kadar da renksiz -bu, bütün renkleri birden ihtiva eden bir renksizliktir- ihtişamı ölçüsünde de gürültü ve şovdan uzaktır.

Bu nokta, aynı zamanda 'hüsn'ün eksiksiz aşka, aşkın da huy, tabiat ve sorumluluk duygusuna dönüşmesi noktasıdır ki, bu noktada, bir taraftan, varlıktaki iç içe ahenk, iç içe ma'nâ ve iç içe güzellikler his, şuur ve idrakin hassas imbiklerinden geçce geçce, kalbin kadirşinas değerlendirmelerine bağlanarak aşka, iştiyaka, cezbeye, incizaba mecralar haline gelir; diğer taraftan da, bu güçlü alâkalarla aşık gider, bütün benliği ile ma'şûka bağlanır ve onun emrine girer. Hz. Mevlânâ, bu hissi ifade sadedinde:

'Ben kul oldum, kul oldum, kul oldum, kul oldum..

Kullar, hürriyete kavuşunca sevinir ve mesrur olur;

Ben, Sana kul olduğumdan dolayı şad ve mesrurum' der.

İmanını mârifetle bezeyemeyen, yol yorgunluğundan kurtulamaz. Mârifetini aşk u muhabbetle derinleştiremeyen, formalitelerin ağında can çekişir durur. Aşk ve muhabbeti Sevgili'ye ulaşma yolunda kulluğa bağlamayanlar da, sadâkatlerini ifade etmiş sayılmazlar. Bu mülâhazalarımızı, aşkta zirve, ibadet ü taâtte şahika büyük kadın, Rabia Adeviye'nin sözleriyle noktalayıp, konuyu bağlayalım:

"Allah'ı sevdim' diyorsun; sonra da, O'na isyan ediyorsun. Yemin ederim ki bu, anlaşılması zor, tuhaf bir tavır. Eğer sen gerçekten O'nu sevseydin, O'na itaat ederdin; zira seven, sevdiğine kul-köle olur ve itaat eder.'

01.04.2004 - İslâm Dünyası

İslâm dünyası, var olduğu günden bu yana, tarihin hemen hiçbir döneminde, şu andaki hâl-i pürmelâli ölçüsünde bir talihsizlik yaşamamış ve bilebildiğim kadarıyla, bu seviyede asla ufkunun gerisinde de kalmamıştır.

Bundan daha kötüsü de o, bugün bulunması gerekli olan nokta ile durduğu meş'ûm yer arasındaki mesafeyi görüp değerlendirebilecek durumda dahi değil. O, her şeye rağmen olabildiğine rahat; ne dert, ne fikir sancısı, ne yapıcı bir düşünce, ne niyet ne de gönülden kopan bir heyecana sahip; aksine ufku bir sis gibi gamsızlıkla muhât; yaşama azmî kendi vicdanının darlığı içinde.. ve yarınlar adına -cismânî arzuları müstesnâ- ne bir emeli var ne de endişesi; kimi yerde cebbârlara kavalılık yapıyor; kimi yerde modern bir dilenci; kimi yerde fakr u zaruret pençesinde kıvrım kıvrım; kimi yerde de cehâlet ve bağınazlıkla sürüm sürüm...

İslâm dini, müntesiplerine, faziletli olmayı, onurlu yaşamayı, ilme açık durmayı, varlığı güzel okumayı, kâinat ve eşyâyı didik didik etmeyi, teşriî emirler gibi tekvînî esasları da en mükemmel şekilde yorumlayıp değerlendirmeyi emrediyormuş, onun umurunda bile değil; birkaç umurunda olan varsa da, onlar da ağızlarında fermuar, dinlenilmeme mahkûmu. Ayrıca bu dünyada, başka toplumlardan tevârüs edilen sefâhet en mergup bir meta ve teknolojik imkânlar onu tervîç etme seferberliği içinde. Şaşkınlık yaşıyor başıboş kitleler, uyuşturucu ve fuhuş ağında bütün genç nesiller; çürüyüp gidiyorlar 'gönlümce yaşayacağım' hülyalarıyla.

İnsan, İslâmî dinamiklerin güç ve zenginliğine bakınca, her yanıla mamur iller, cennetlerin izdüşümü kentler, firdevsleri andıran köyler-kasabalar, mutlu ve ümitli insanlar, hakikat aşkıyla gerilmiş araştırmacı ruhlar, ilim sevdasıyla kitaplar ve laboratuvarlar arasında gelip giden leylîler-nehârîler, çalışma yolunda uykusunu dakikalara düşüren seherîler ve Hakk'a adanmış ruhlar görmek istiyor.. ama ne acıdır ki, görülen şeyler, görülmesi arzu edilenlerin tam aksine: Şimdilerde, bu koskoca coğrafyada, ne bir zamanlar cihanı baştan başa imar eden o ruh ve mânâ mimarlarına denk birkaç düzine entelektüel ne de yıkık-dökük yanlarımızı tamir edecek birkaç çırak göstermek bile mümkün değil...

Oysaki, bu dinin mensuplarının, dünyada herkesten bahtiyar; öbür âlem

itibarıyla da her zaman ümitvâr; her meselede topyekûn dünyanın önünde; imanı, azmi, kararlılığı ve yarınlar adına orijinal projeleriyle âleme rehberlik yapacak ve günümüzün problemlerini çözecek bir konumda ve kıvamda olmaları beklenirdi. Doğrusu biz de, ilim ve mârifetin onun ikliminde aranmasını, güzel ahlâk ve evrensel insanî değerler mevzuunda da onun örnek alınmasını beklerdik!.. Beklerdik ki, adalet, hukukun üstünlüğü, inanç ve düşünce hürriyeti telaffuz edildiğinde herkesin hayalinde bu dünya tüllensin; ama, ya şimdi öyle mi?. Hayır, ne gezer! Bugünün mü'minlerinde iman değişik arızalarla delik-deşik; azmin boynunda kement, iradenin kolu-kanadı kırık; ilim ve mârifet ideolojilere emanet; güzel ahlâk ve seciyeden sık sık söz edilse de, realiteler 'Âyinesi iştir kişinin lâfa bakılmaz.' diye haykırıyor; adalet peylenebilen meta gibi bir şey; hukuk kaba kuvvetin vesâyetinde ve gücü zayıfları ezmeye yeten bir tahakküm ve tasallut vasıtası; hürriyet, kardeşlik, eşitlik henüz görebilme bahtiyarlığına eremediğimiz çeyrek düzine meçhul. İnsana, insanî değerlere saygı, konferansların, panellerin bir türlü gün yüzü görmeyen yaldızlı konuları.

Hâl-i Pürmelâlimiz

Bütün bunların yanında, bu koca coğrafyanın, ilimde, teknolojiye, sanatta, ticarete gerilerin gerisinde bulunduğu da ayrı bir gerçek. Dünyadaki itibarımız da onun gibi bir şey.. bunca olumsuzluklara rağmen bari birbirimizle barışık olsaydık; heyhât!. Günümüzde bu koca dünya, hiçbir kimsenin üretimde rekabet edemeyeceği tuhaf şeyler üretiyor: Kin, nefret, iğbirar, birbirini karalama ve bütün plânlarını düşmanlık üzerine kurma; her millet kendi içinde de böyle, birbirleri arasında da. Evet yıllar var ki, sürekli kendi içimizde hep hasım cepheler oluşturduk; sun'î düşmanlıklar, sun'î tehlikeler icat ettik; yığınları birbirinin kurdu hâline getirdik ve bir zamanların o mübarek coğrafyasını âdeta gulyabâniler vadisine çevirdik.

Yüce dinimiz, dünya ve ahiret saadeti vâdediyormuş; bize yüksek insanî ufuklar gösteriyormuş; hayatımızı anlamlaştırıyormuş.. bunların hiçbiri kendilerine has o büyüleyici tesirleriyle bu dünya insanına bir şeyler ifade etmiyor veya ettiğini ben göremiyorum; görüp bildiğim bir şey varsa, o da, inananların zaafı, vefasızlığı ve mülhitlerin de korkunç husumeti.. öyle ki, din adına bir faaliyette bulunsanız, daha ilk adımda ilhadı karşınızda bulursunuz; ikinci adımda inançlarınız, ümitleriniz ve metafizik mülâhazalarınızdan ötürü alay konusu olursunuz, en azından densiz bazı çevrelerin levmine uğrarsınız; diyalog, hoşgörü ve herkesle kucaklaşma dediğinizde, farklı bir kesimce yaylım

ateşine tutulur ve günümüzün Hâricîleri diyebileceğimiz kimselerden tehditler alırsınız; dininizi tam yaşamaya kalksanız, bugüne kadar müspet ne tür bir başarı ortaya koydukları belli olmayan bazı güçlerin taarruzuna maruz kalırsınız; kalır da elli türlü komplo ile karşılaşılırsınız.. bütün bunların yanında dine-diyanete sövüp-sayanların, geçmişinizi karalayanların, millî değerlerinizi hiçe sayanların, atalarınıza hakaret yağdıranların o hiç dinmeyen densizlikleri de kan olur, irin olur içinize akar ve size hicran dolu anlar yaşatır.

Bütün bu olup bitenler karşısında, kim bilir niceleri, 'Artık bu dünyadan hayır gelmez, gelecek bundan daha kötü olacaktır!' diyerek gidip yeis bataklığına gömülür; niceleri yaşama ümidini yitirir ve kendini bütün bütün salıverir!.. Aslında iman ve ümitle beslenmeyen bir ruh için bu durum normal de sayılabilir; evet, eğer bugün yapılan şeyler yarın bir bir yıkılacaksa, insanlığa hizmet eden hasbîler birer eşkıya gibi takibe maruz kalacaksa; herkes kendi hevâ ve hevesine göre bir dünya kurmaya kalkacaksa, bunları yaparken de kendi kriterlerine göre ters gördüğü her şeyi yerle bir edecekse -ki bir iki asırdan beri bu talihsiz coğrafyada işler hep böyle cereyan etmektedir- ne kimsede ümit kalır ne de azim ve irade.

İlim, Marifet ve Azim Kahramanları

Gariptir, bu talihi karartılmış dünyada, din, diyanet, ahlâk ve fazilet adına ortaya konan her olumlu hizmeti kuşkuyla karşılayan, bu yolda faaliyet gösterenleri suçlu gibi fişleyen ve herkesi şakî gören bir kısım tiran bozmaları ve onların şakşakçıları, nedense, bir türlü bu koca dünyanın yürekler acısı durumunu görmemekte veya görmezlikten gelmekte. Oysaki, bu coğrafyada ürperten bir durgunluk var; asırlardır dimağlar bir şey üretmiyor; güç kaynakları muattal.. her taraf harabe ve baykuşlara bayram.. dahası, sanki bu koca dünya, işsizlerin, güçsüzlerin içinde barındığı ufûnetli bir han!..

Şimdi arzu ederseniz, benim ifadelerime muvakkaten bir nokta koyarak İslâm dünyasının o yüreklere oturan ahvâl-i pürmelâlini merhum Akif'in her zaman vicdanlarda ürperti hâsıl eden o içli mısralarına bırakalım:

Musallat, hiç göz açtırmaz da ... kanlı kâbusu,
Asırlar var ki, İslâm'ın muattal, beyni, pazusu.

'Ne gördün, Şark'ı çok gezdin?' diyorlar; gördüğüm: Yer yer
Harâb iller, serilmiş hânümanlar, başsız ümmetler;

Yıkılmış köprüler, çökmüş kanallar, yolcusuz yollar;

Buruşmuş çehreler, tersiz alınlar, işlemez kollar;
Bükülmüş beller, incelmış boyunlar, kaynamaz kanlar;
Düşünmez başlar, aldırılmaz yürekler, paslı vicdanlar;
Tagallüpler, esaretler, tahakkümler, mezelletler;
Riyalar, türlü iğrenç iptilâlar, türlü illetler;

...

Cemaatsiz imamlar, kirli yüzler, secdesiz başlar;
'Gazâ' namıyla dindaş öldüren biçare dindaşlar;
Ipıssız âşîyanlar, kimsesiz köyler, çökük damlar;
Emek mahrumu günler, fikr-i ferdâ bilmez akşamlar;
Geçerken ağladım geçtim, dururken ağladım durdum;
Duyan yok, ses veren yok, bin perişan yurda başvurdum.

...

Derinlerden gelir feryadı yüzbinlerce âlâmın;
Ufuklar bir kızıl çember bükük boynunda İslâm'ın.

...

Îlâhî! Gördüğüm âlem mi insaniyetin mehdi?
Bütün umranı tarihin bu çöllerden mi yükseldi,
Şu zâirsiz bucaklar mıydı vahdâniyetin yurdu;
Bu kumlardan mı, Allah'ım, nebîler fışkırıp durdu?...

Vâkıa, hâlâ bu mağmumlar dünyasında azmini, ümidini koruyanlar da eksik değil; bugün hemen her yerde hakikat âşığı, ilim sevdalısı, hizmet eri ve mefkûre nesli diyeceğimiz bir hayli insan var. Ama ne acıdır ki, bunların da sesleri hareketlerinin önünde ve faaliyetleri gürültülerinin çok gerisinde. Bağıra-çağıra yürüdüklerinden bazen hayırdan daha çok şerre sebebiyet veriyor; vehimle oturup kalkanları evhamlandırıyor, ilhada kilitlenmiş ruhları endişelendiriyor ve oldubitti İslâm'dan nefret edenleri tahrik etmiş oluyorlar. Derken, her yanda anlamlı-anlamsız bir kısım sesler yükselmeye başlıyor; homurdanmaları homurdanmalar takip ediyor; zaman geliyor, yabancı servisler ve değişik lejyonlar harekete geçiriliyor, neticede o güne kadar yapılan her şey yıkılıyor; yollar tutuluyor, köprüler tahrip ediliyor; her şeyde bir kere daha gerisin geriye dönülüyor ve yapılan onca iş ve hizmet bir kin, bir nefret, bir

gözü dönmüşlük tuğyanıyla hebâ olup gidiyor.. şimdiye kadar hep böyle oldu; aynı toplum içinde çeşitli kamplar oluştu.. kamplar arasında atışmalar-tartışmalar yaşandı.. zaman geldi, söz düelloları kaba kuvvet vuruşmalarına dönüştü ve derken ak-kara bütün bütün birbirine karıştı.

Oysaki, İslâm'ın temelinde akıl, mârifet ve hikmet önemli birer yer işgal ederler. Tefekkür, tedebbür, istidlâl, içtihat İslâm toplumları için olmazsa olmaz esaslardandır. Cenâb-ı Peygamber (aleyhi ekmelüttehâyâ) ümmetini Kur'ân vesâyetinde aklın ve muhâkemenin rehberliğine çağırır ve 'İnsanın kıvamı, tamamıyeti aklıyladır; akılsızın dini de yoktur.' buyurarak bize her işimizde aklî ve mantikî davranmayı salıklar. Zaten O, her zaman ilmin yanında olmuş, ulemâyı tebcîl etmiş -yerinde açılabilir- ve dünyada ilk defa, kadın-erkek ilmin herkese farz olduğunu söylemiştir. 'Hikmet Müslüman'ın yitirilmiş malıdır, nerede bulursa alsın.' diyen de O'dur.

Ama ne gariptir ki, O, ümmetine yüzlerce âyet ve hadisle ilmi, hikmeti emredip ısrarla üzerinde durduğu hâlde, birkaç asırdan beri Müslümanlar bunu bir türlü anlayamadı; ilme, mârifete ve sanata karşı hep kapalı kaldılar; kapalı kalmanın da ötesinde, düşünce ve araştırma itibarıyla öylesine kısırlaştı, durgunlaştı ve kendilerini saldılar ki, gün geldi başkalarının vesâyetine girme bile onları uyarmadı -bugün dünyanın hâlihazırdaki durumu vesâyet sayılır- uyanıp göremediler çevrelerinde olup biteni. Yok haberi çoklarının hakikatten, hakikat aşkından, araştırma sevdasından. Ben, bu dünyada ilimde, teknolojiye başkalarına bağımlı yaşamadan hicap duyan birine rastlamadım. Varsa birkaç insan, onlar da seslerini duyurabilme konumunda değiller. Allah'a kulluğumuz, iman konusundaki samimiyetimiz ise diğer olumsuz yanlarımızın tam dengi. İbadetlerimize gelince, onlar da büyük ölçüde kültürel faaliyetlerimiz türünden folklor gibi bir şey veya geleneklerimizden bir gelenek. Bari geleneklerimize saygılı olabilseydik; ne gezer, onlar da zamana emanet...

Vaziyet böyle olunca, bu dünyada ne İslâm'ın özünden, ne teşriî emirlerin doğru kavranmasından ne de tekvinî esasların iyi okunup iyi yorumlanmasından katiyen bahsedilemez. Bu itibarla, içinde bazı Müslüman kümelerin bulunduğu, rengi, deseni bozulmuş, şivesi anlaşılmaz hâle gelmiş bu karanlık coğrafyada, bizim başka bir şeye değil, yeniden hakikat aşkının, ilim ve araştırma aşkının uyarılmasına, dinin vicdanlara bir kere daha kendi orijiniyle duyurulmasına ihtiyacımız var. Bu dünyayı, şu anda içine düştüğü o korkunç gayyâdan ancak, kendi terbiye sistemimizle yetişmiş zinde dimağlar, aynı iman ve aynı gâyeyi paylaşan Hakk'a adanmış ruhlar; garazsız-ivazsız 'hizmet' deyip

koşan irade erleri ve her türlü gâileyi aşmaya kararlı ilim, mârifet ve azim kahramanları kurtarabilirler; maddî-mânevî, dünyevî-uhrevî beklentisi olmayan, ilim, mârifet ve azim kahramanları. Bugüne kadar hep onların geleceği ümidiyle yaşadık; sonsuza dek de öyle yaşama niyetindeyiz.

22.04.2005 - Efendimiz'in Âlemlere Rahmet Olarak Gönderilmesi

Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) âlemlere rahmet olarak gönderilmesi ne demektir? Bunu nasıl anlamalıyız?

Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) âlemlere rahmet olduğu Kur'an-ı Kerim'in değişik ayetlerinde ifade edilmektedir: Enbiya sûresindeki 'Ve mâ erselnâke illâ rahmeten li'l-âlemin - Biz seni bütün âlemlere sırf bir rahmet vesilesi olman için gönderdik.' (Enbiya, 21/107) ayet-i kerimesi bu hakikati açıkça seslendirir. Bu ayet, ümmet-i Muhammed arasında da Allah Rasulü'ne karşı saygının ifadesi olarak çok yaygınlaşmış ve dualardan evvel okunur olmuştur. Evet, Efendimiz, âlemlere rahmet olarak gönderilmiştir. Kur'an'da ağırlığı ile yerini alan bu husustan önceki iki ayette, salih kulların yeryüzüne vâris oldukları/olacakları anlatılmaktadır. (Bkz. Enbiya, 21/105-106) Kur'an'da bu hakikati da ifade eden değişik ayetler vardır. Yeryüzünün idaresi durmadan el değiştirecek ve neticede her şey, imanı tam, ameli sağlam salih kulların eline geçecektir. Kur'an, tarihî devr-i daimleri anlatırken, 'Ve tilke'l-eyyâmu nüdâviluhâ beyne'n-nâs - Biz zafer ve muvaffakiyet günlerini insanlar arasında döndürür dururuz.' (Âl-i İmran, 3/140) buyurmaktadır. Bugün bazılarının bayram ve seyrân, yarın da başkalarına.. bugün bazıları mâmureler içinde mutlu ve müreffeh, yarın da başkaları.. bu, hep böyle değişip durmuştur, değişip duracaktır. Fakat yeryüzünde, hem gökler ötesinin hoşnutluğu içinde hem de ukbayı netice verecek bir temsil er geç salih kulların eliyle gerçekleşecektir. (Buraya hemen bir nokta koyup, Cenab-ı Hakk'a, bizi o salih zümreye ilhak buyurması niyazımızı iletelim.) Cennete girecek onlar olduğu gibi, yeryüzünde insanlığın makûs talihini değiştirecek de -biiznillah- yine onlar olacaktır. Hususiyle ahirzamanda, Efendimiz'den sonra gelecek olan karakter insanların pişdârı ve rehberi olması itibarıyla hemen bu iki ayetin peşinden 'Ve mâ erselnâke illâ rahmeten li'l-âlemin' gelmektedir ki, çok manidardır. Biz, ilk salih zümrenin Efendimiz devrinde kendilerini ifade ettiklerini görüyoruz. Ümit ediyoruz ki, -inşallah- son bir kere daha ümmet-i Muhammed yeryüzünde kendini ifade eder ve 'Ve mâ erselnâke' hakikati bütün dünyaca duyulur ve saygıyla karşılanır.

O, Âlemler İçin Rahmet Tecellisidir

Bu nükteli istidraddan sonra Efendimiz'in, mertebe mertebe, kademe kademe, derece derece âlemlere rahmet oluşuna geçebiliriz: Mesela, bizler için Allah Rasulü bir rahmettir. Âlemin bir parçası olan bütün insanlık dünyası ve hususiyle de bizim için bir rahmet olması itibarıyla, O'nun sayesinde bütün kara delikler, ak delikler haline gelmiştir. Bütün karanlıklar aydınlığa inkılab etmiştir. Dünya bir matemhane-i umumiye iken, O'nun sayesinde bayramlara, şenliklere ve şehrayinlere dönüşmüştür. O'nun sayesinde insanlık sahipsiz ve yetim olmaktan kurtulmuş.. ve yine O'nun sayesinde ki insanlık, yokluk çukuruna yuvarlanmaktan kurtulmuştur. Ölüm, ahirete ve cennet saraylarına giden bir koridor haline gelmiş ve aydınlanmış; bu itibarla imanın kuvveti nisbetinde herkes, değil ölümden korkmak ve kabirden geriye durmak, ahireti iştiyakla arzular hale gelmiştir. Çünkü ahiret O'nun yanında bütün dostların da içtima ettiği bir yerdir. Yine O'nun neşrettiği nur sayesinde ihtiyarlık, başarılı bir hayatın finali haline gelmiş; hastalıklar, musibetler, insanı manevi kirlerden arındıran birer kurnaya dönüşmüş; hiç olmazsa öyle algılanmaya başlamış ve kâinat câmidât- meyyite (ruhsuz ller) olmadan çıkmıştır.. evet O ziya rahmet ve mit insanının neşrettiği hakikat ve nur sayesinde dağlar, taşlar adeta bize birer enis (dost) haline gelmiş ve O'nun mesajının ulaştığı yerlerde küfür ve nifakla kararmış ve zift gibi görünen bütün eşya birdenbire aydınlanıvermiştir. Evet, adeta her şeyin mahiyeti değişmiş, başaşağı gidenler, ayaklarının üzerinde yürür hale gelmiş; dağlar birer canavar görünümünde olmadan çıkmış, Allah'ın musahhar birer mahluku, vahşi hayvanlar ise emrimize âmâde birer mnis ve muvazzaf memur haline gelmişlerdir.

Daha önemlisi de bizler O'nun sayesinde kfrn ve dalaletin korkunç girdabından kurtulup imanı elde etmişizdir. Bununla birlikte Bediüzzaman'ın yaklaşımıyla O'nun neşretmiş olduğu nur sayesinde insan-ı kâmil olma yoluna girmişizdir. O'na yönelen ve gereken cehd u gayreti gösteren herkes, kâmil bir insan olabilir. İşte bu yönüyle Efendimiz, bizim için mahz-ı rahmettir. Aslında Hz. Muhammed (aleyhissalâtu vesselam), o ulvî mahiyetiyle adeta Cenab-ı Hakk'ın rahmetinin tecessüm etmiş şeklidir. İstidad ve kabiliyetlerini yerinde kullananlar, kullanıp o pak mevride uğrayanlar, o sayede hem dünyalarını hem de ukbalarını mamur etmiş, küfür ve dalaletin verdiği susuzluklarını giderip imansızlığın o korkunç girdabından kurtulabilmişlerdir. Bunların hepsi, Efendimiz'in bizim aramızda rahmet halinde temessül etmesi sayesinde olmuştur.

O, aynı zamanda hayvanlar âlemi için de bir rahmettir. -Bağışlayın-, inek,

öküz, koyun, keçi, deve vs. hayvanlar, Efendimiz'in bir rahmet deryası halinde varlık ufkunda tecellisi ve nuru sayesinde aydınlanmış ve manası anlaşılır hale gelmiştir. Yani hayvanlar da o sayede mana ve muhtevalarıyla anlaşılır olmuşlardır. Allah (celle celaluhu), O'nun tercümanlığıyla yerde, gökte ne varsa hepsini insanın emrine musahhar kıldığını bildirmiş ve O'na her şeyden istifade etme yolunu göstermiştir. Bugün bizzat her fert bundan istifade etmese de, nev'en insanlık kendi istifade ve istihdamına arz edilen bu nimetlerin bütününden bir gün istifade edecektir. Evet, bir gün gidip yıldızlar âlemine ulaşacak ve ondan da istifade etmesini bilecektir. Belki gün gelecek, fezanın çeşitli kesimlerinde kentler kurulacak ve insanlık, arzlı olduğu gibi fezalî da olabilecektir. Zaten şu anda Allah'ın o dünyalardan istifade eden bir hayli mahlukatı var. O varlıkların istifade keyfiyetleri bizim için bilinmese de onların istifadelerine arz edilen kocaman kâinatlardan bir gün gelecek, insanoğlu daha geniş çapta yararlanabilecektir.

Buradan hareketle bizler, Allah Rasulü'nün neşrettiği nur sayesinde, hiç bir canlının abes olmadığını ve Allah'ın abes yaratmadığını anlıyor, Allah'ın bu iç içe meşherleri karşısında iki büklüm oluyor ve 'Sen ne büyüsun!' diyoruz; diyor, uzak yakın çevremizde görüp hissettiğimiz her şeye karşı derin bir hayranlık duyuyoruz. O'nun neşrettiği nur sayesinde ki, büyük-küçük, canlı-cansız her şeyin çehresindeki hikmetleri müşahade ediyor ve 'Sübhâne men tehayyere fi sun'ihî'l-ukûl - Sübhansın Allah'ım! Akıllar Sen'in sanatla yarattığın varlıklar karşısında hayret şaşkınlıkları yaşamaktalar.' sözleriyle nefesleniyoruz. Ve yine O'nun neşrettiği nur sayesinde ki, sağa sola atılmış değersiz emtia gibi olan şeylerin birer antika sanat eseri olduğunu anlıyor ve takdirle alıp yüzümüze gözümüze sürüyoruz. İnsanoğlunun kendisi de öyle kıymetli bir sanat âbidesidir ve ancak O'nun neşrettiği zîya sayesinde hakiki mahiyeti okunup anlaşılabilmiştir.

Evet, Allah Rasulü, her şey için bir rahmet tecellisi olmuştur. Bu sırlı nükteden ötürüdür ki, Efendimiz'in, değişik yaratıklarla alakalı zuhur eden mucizeleri, bir bakıma Allah Rasulü'nün kendilerine ait manayı ifade etmesine karşılık bir teşekkür, bir mukabele ve farklı bir dille O'nun konumunu ifadedir. Mesela, Allah Rasulü, bütün insanlığa 'Efelâ yenzurûne ile'l-ibîli keyfe hulikat - Onlar, bakmazlar mı, deve nasıl yaratıldı?' (Gâşiye, 88/17) ayetiyle devenin manasını anlatmıştır. O develerden bir deve de nev'i adına ona minnet ve saygılarını ifade etme manasına gelip O'nun ayaklarına yüzünü sürmüştür. Bu şekilde o hayvan, hal diliyle orada Efendimiz'in bir mucizesini temsil etmiştir.

Sanki deve bu haliyle şunu anlatmaktadır: 'Ya Muhammed! Senin sayende benim de manam anlaşıldı. Seni tahiyye etmek ve Senin karşında iki büklüm olmak bana bir vecibedir.'

Aişe validemiz, evindeki Dâcin denilen bir kuşu anlatırken şöyle demektedir: Efendimiz, evde bulundukları zaman kuş sükûnetle durur ve Allah Rasulü'nü dinler gibi bir temkin içinde bulunurdu. O, evden ayrılınca, kuş da debelenir durur ve adeta huysuzlaşırdı. Yine Allah Rasulü'nün Advâ ismindeki devesi, Efendimiz'in vefatından sonra bir şey yememiş içmemiş ve birkaç gün sonra da ölmüştür. Hâsılı, O'nun neşrettiği nur sayesinde, hayvanların da ne ifade ettiği aydınlığa kavuşmuş, adeta hayvan, hayvan olmaktan kurtulmuş, İlahî sanat olma seviyesine yükselerek farklı bir kıymet almıştır. Taşlar ve ağaçlar gibi câmid varlıklar için de Allah Rasulü bir rahmettir. O, eline bir avuç kum alınca onlar, 'Minnet Sana, şükran Sana' manasına, O'nun elinde Allah'ı (celle celaluhu) tesbih u takdis etmişlerdir. Ağaç, O'nun mana ve muhtevasını aydınlığa kavuşturduğundan ötürü, bir bedevinin imanına vesile olma sadedinde, vadinin öbür tarafından yeri yara yara ve yürür gibi Efendimiz'in davetine icabet edip gelmiş ve lisan-ı halle sanki şunları söylemiştir: 'Ya Rasulallah! Cemâdât âlemi içinde anlaşılmaz bir şeydik. Senin neşrettiğin nur sayesinde, alınlarımızda Allah'ın sikkisini taşıyan çok kıymetli varlıklar haline geldik.'

Bu örnekleri çoğaltmak mümkündür. İşte Allah Rasulü'nün bir de böyle umum mahlukat adına âlemlere rahmet olma keyfiyeti söz konusudur. Melekler âlemi için de Efendimiz bir rahmettir. Çünkü melekler de Allah'ın yarattığı âlemlerinden bir âlemdir. Hatta Cebrail (Aleyhisselam) gibi mukarreb bir meleğin de o umumi rahmetten istifade ettiği söylenebilir. Zira Cibril, Efendimiz'e şöyle der: 'Ben âkıbetimden emin değildim. Kur'an, Sana nâzil oldu. Onu ben getirdim. Tekvir sûresinde, 'Mütâin semme emîn - Göklerde ona itaat edilir, vahiyler ona emanet edilir.' (Tekvir, 81/21) denildi. Yani, Kur'an'ı öyle bir melek getiriyor ki, o melek güçlü ve kuvvetlidir. O kadar güçlü ve kuvvetlidir ki, hiçbir mevâni ve arıza ona emanet vahyin sıhhatine dokunamaz. Aynı zamanda o, Allah'ın emirlerine itaat ve imtisal içindedir. Sonra da emindir. Âkıbetinden endişe edilecek bir hali yoktur. İşte ya Muhammed! Getirdiğin Kur'an sayesinde, durumum aydınlığa kavuştu. Ben de o rahmetten istifade ettim.'

Gerçi, Cebrail, mehabet-i İlahi ve mehafet-i İlahi karşısında yine tir tir titriyor ve inim inim inliyordu; ama artık âkıbetinden endişe etmiyordu. Bu şekilde değişik bir buutta meleklerle de Allah Rasulü rahmet olmuştu. O, öyle geniş bir rahmettir ki, ahirette de 'Rahmeten lilâlemin' olduğunun ifadesi,

mücrimlere şefa'at edecek ve şefaatinin ayrı bir tecellisi olarak O'nun yolunu takip eden ulemâ ve sulehâ da şefa'at edecektir.. ve tabii, o gün en büyük şefa'at en büyüktür sâdır olacaktır; O Yüceler Yücesi de şefa'at edecek ve milyonlarca kişiyi elim bir azaptan kurtarıp saadete ulaştıracaktır. Tefsirciler, Allah Rasûlû'nün mahşerde herkese rahmet olacağını ifade etmektedirler. Kafirler, O'nun âlemlere rahmet olması sayesinde mahşerin dehşeti, şiddeti, hiddeti ve öldürücü havasından kurtulacak, hesapları tezden görülecek ve herkes gideceği yere gidecektir. Yukarıda da ifade edildiği gibi Efendimiz, ahirette müminlere şefa'at edecektir. Bu müjdeyi Allah Rasûlû bize, 'Her Peygamberin bir duası vardır. Ben ise -inşâallah- duamı kıyamet gününde ümmetime şefâat etmek için saklıyorum.' ifadeleriyle vermektedir.

Başka bir hadislerinde yine Allah Rasûlû, ümmeti içinde büyük günah işleyenlere şefa'at edeceğini bildirmektedir. Günah-ı kebaîr işlemiş, düşmüş kalkmış, yer yer sürüm sürüm olmuş ve kirlenmiş, fakat ümidini yitirmemiş, ümitle ve zayıf da olsa imanla Huzur-u Risaletpenâhî'ye varabilmiş, Rasûlû Ekrem'in şefa'at atmosferi içine girmiş ne kadar mücrim varsa herkese bir beşarettir bu. Allah (celle celaluhu) O'na, 'Şefa'at et, şefaatin kabul görecektir' buyurmuşsa, O da bu teveccühü değerlendirecektir.. evet, Cenab-ı Hak, Habibi başını yere koyup, 'Ümmetim, Ümmetim!' diye yalvardığında O'nun içine su serpecek ve rahmet esintili şu sözleri söyleyecektir: 'Ya Muhammed! İrfâ re'seke işfa' tüşeffa' - Ya Muhammed! Başını kaldır. Şefa'at et! Şefaatin makbuldür bugün.' İşte bu, âlemlere rahmet olarak gönderilen Allah Rasûlû'nün, günah-ı kebaîr işlemek suretiyle cennet yolundan aşağıya düşmüşlere yeniden çizgilerini bulma manasında bir rahmet zuhuru ve tecellisidir. Cenab-ı Hak, istifadeye muvaffak kılsın.

Minnet Sana, Şükran Sana..

Efendimiz, ümmetine cennette ve Cenab-ı Hakk'ın cemalini müşahade etmede de rehberlik ve pişdarlık yapacaktır. O, 'Müminler, cennette cuma günü Cenab-ı Hakk'ı göreceklerdir.' buyurmaktadır. Biz, bu işin âdâb ve erkanını bilemeyiz. Bu mevzuda da yine huzurun âdâb ve erkanını bilen Zât bize yol gösterecektir. Orada Livaü'l-hamd bayrağı altında, çok hamd eden, Allah'ın nimetlerini ruhunda ve vicdanında duyan ve o nimetler karşısında iki büklüm olan, bir adı da Ümmet-i Muhammed ve Hammâdûn olan ümmet-i merhume toplanacaktır. Allah Rasûlû, Livâü'l-hamd bayrağı altında ümmetini arkasına alacak, yer yer Havz-ı Kevserine götürecektir, yer yer Cenab-ı Hakk'ın cemalini - ki, cennet hayatının binlerce senesi bir saat rûyet-i cemaline mukabil gelmeyen,

anlaşılmaz ve idrak edilmez bir derin zevk ve lezzettir- O'nun sayesinde ve O'nun rehberliğinde ümmet-i Muhammed o âb-ı kevseri dahi nûş edecektir. Aynı zamanda müminler, onunla ebedî ve daima yenilenen bir güzelliğe, ebedî ve daima yenilenen bir lezzet ve zevk alma istidadına ulaşacaklardır.

Bu örnekleri çoğaltmak mümkündür. Mümin, 'Vemâ erselnâke illâ rahmeten li'l-âlemîn' derken, Cenab-ı Hakk'ın âlemlere rahmet olarak gönderdiği O zatın kâmet-i bâlâsını, yaptığı ve yapacağı bütün bu şeylerle görmeye çalışmalıdır. Hatta bir mümin sadece kendi şuur ve idrakiyle, kendisine gelen şeyleri değil, zerreden kürreye kadar her şeyin, O'nun neşrettiği nur sayesinde aydınlığa kavuşmasını ve onların hal diliyle O'na minnet ve şükranında bulunmasını ve onlara müekkel olan meleklerin, zerreler, küreler, sistemler ve canlılarda hücreler namına, manaları anlaşıldığından ve aydınlığa kavuştuğundan, meleklerin onlara ait hal diliyle yapılan bu tesbih, takdis ve tahmidi Cenab-ı Hakk'a takdim ettiklerini şuuren düşünmelidir. Böylece mümin, Efendimiz'in nasıl büyük bir hamde vesile olduğunu anlamalı ve şöyle demelidir: 'El-hak Sen Ahmed-i Mahmud-u Muhammedsin Efendim. Hak'dan bize Sultan-ı müebbedsin. Hammâ-dun Senin ümmetin; Livaü'l-hamdin ve Kevserin sahibi de Sensin.' İşte bir mümin, namazda her Tahiyat okuyuşunda ve her 'Muhammedun Rasulüllah' deyişinde, iliklerine kadar bu manayı duymalı ve saygıyla eğilmelidir.

Sakın, Efendimiz'in kâmet-i bâlâsına uygun anlatmayı, benim şu bulanık sözlerime münhasır görüp de, siz de O'nu bulanık ve karanlık görmeyin. Siz kendi vicdanınızın ve kalbinizin derinliğinde -o kalb ki kenzen Hak orada bilinir ve o bilinişi de hiçbir idrak ifade edemez- o çok buudlu aynada Allah Rasulü'nün kâmetini görmeye çalışın ve 'Minnet Sana, şükran Sana ey Allah'ın Rasulü!' deyip biatınızı yenileyin.

02.09.2005 - Benliğin Mahiyeti

Benliğin mahiyeti nedir?

Latincesi 'ego', Arapçası 'ene' olan benlik, -kısaca- iyi ve kötü yanlarıyla mahiyet-i insaniye demektir. Allah (celle celaluhu) insanın mahiyetine hem iyi hem de kötü duygular koymuştur. Bu itibarla da insan, melek de olabilir, şeytan da. O, iradesiyle melekleri geride bırakabilecek bir ruhanilik kazanabileceği gibi, şeytana bile rahmet okutturacak duruma da düşebilir. Bu, 'İnsanı ahsen-i takvimde (en güzel surette ve çok güzel şeylerle donatılmış olarak) yarattık' (Tîn, 95/4) ayetinde çok açık ve net olarak görülmektedir. Evet en güzel şekilde yaratılan insanın, aynı zamanda kendisini aşağıların aşağısına götürücü -belli maksat ve hikmetler için mahiyetine konulan- kötü duygulara da açık bir yanı vardır. O her zaman bu duyguların tesiriyle esfel-i sâfiline gidebilir. İnsanın esfel-i sâfiline gitmekten kurtuluşu, -hem Tîn, hem de Asr sûrelerinde ifade edildiği üzere- iman edip salih ameller yapmasından geçer. İnsan, iman ve salih amel sayesinde kendisindeki melekleşme duygu ve istidatlarını geliştirirken, şeytanlaştırmacı his ve duygularını da köreltip kökünü kurutmuş olur.

İnsan mahiyetinde, çekirdek gibi hem iyi hem de kötü duyguların fideliği olan bir merkez vardır. Bütün insanlar bu dünyaya bu iki merkeze ait duygularla mücehhez olarak gönderilmişlerdir. Dolayısıyla insan, iyi bir ailede doğar, iyi muallimler vasatında yetişir ve daha sonra da iradesini meleklik istikametinde kullanırsa, -Mevlana'nın ifadesiyle- mahiyetini, yaratılış gayesi istikametinde inkişaf ettirerek bu istikamette bir fıtrat-ı sâniye kazanacaktır.. evet o, mahiyetinde gizli yazılar bulunan bir kağıt gibidir. Onun ikinci bir fıtrat kazanması, işte bu kağıda, niyet, irade, amel, ihlas, azim, cesaret ve gayret eczasını sürmek suretiyle tahakkuk eder. Böylelikle onun mahiyetinde mündemiç olan o gizli yazı açığa çıkacak ve o semâvî bir varlık haline gelecektir. Asıl benliği ile ortaya çıkan böyle bir insan, aynı zamanda bütün kötü duygularını da baskı altına almış olacaktır. İhtimal bir zaman gelecek, insanda, nefse ve şeytana ait duygulardan, onu ömrünün sonuna kadar vazifesini devam ettirsin diye sadece sinir sisteminin tesir ve baskısı kalacaktır. Böyle bir noktaya gelen insanın artık erkan-ı imaniye ve ibadet ü taatin sıhhati mevzuunda hiçbir tereddüt ve şüphesi kalmayacaktır. Karşısına elli bin şeytan bile çıksa -Allah'ın izniyle- vicdanındaki o çok derin ve çok aydın hakikati asla sarsamayacaklardır. Ancak âhir ömre kadar mücadelenin devamı için, nefs-i emmâre veya a'sâb

hassasiyet, şiddet, hiddet, öfke türünden bazı şeylerle onun ruh dünyasında bir kısım şerâreler meydana getirebilir. Çünkü bu, insanın mahiyetidir ve bunun içinde insanın benliği, nefsi, ruhu, akli, iyiye-kötüye meyyal olan istidatları ve maddi-manevi cismaniyetinin mevcudiyeti söz konusudur.

Zannediyorum bu sualle öğrenilmek istenen şey, insan benliğinin, esrar-ı Hakk'ı aksettirici bir ayna olmasının mahiyetiydi. Evet, mahiyet-i insaniye hem karanlık hem de aydın ise, insanın kendi benliği ile Cenab-ı Hakk'a, O'nun isim ve sıfatlar âlemine ışık tutması ve Zat-ı Ulûhiyet'i tam ve kusursuz bilmesi, bilip tanıma imkanına ulaşması nasıl mümkün olmaktadır?

Şöyle ki, insan, 'Ben, ben', 'Benim iradem', 'Benim kudretim', 'Benim iktidarım', 'Benim hayatım' demek suretiyle kendisine bir mahiyet çizer. Bu mahiyetin çizilmesinde bir yönüyle fayda vardır; çünkü insanın, bir yanıla karanlık benliği, Cenab-ı Hakk'ın varlığına bir ayna, insan da o aynada müşahit durumundadır. Buna biz, tasavvufi ifadesiyle esrar-ı hûdî (benlik kazanma sırları) diyoruz. Benlik kazanma sırlarıyla kendimize bir tasarruf sahası belirliyoruz. Benlik adına bu dairenin çizilmesi için insanın bütün mahiyetini iyice gözden geçirmesi lazımdır. Bu sayede insan, bilmesi, görmesi, duyması ve dilemesine bakmak suretiyle kendi ef'al-i ihtiyariye (cüzî irade) aynasından hayat, sem' u basar, irade, kelam, kudret, tekvin gibi sıfât-ı ilahîyi görebilir. Çünkü bu sıfatların hepsi birer zıll mahiyetinde insanda da vardır. İnsan, bunlara sahip çıkmakla, kendisine bir mahiyet sınırı çizer; sonra kendi dairesine baktığında görür ki, hayat dediği şey tamamen başkasına ait; onda var olan şeyler bütünüyle emanet.

Sonra bakar ve anlar ki hayatı gibi diğer evsafı da kendine ait değil. Nasıl ona ait olur ki? Ne doğumuna hükmedebiliyor, ne gelişmesine! Dünyada kendi isteğiyle durmadığı gibi gidişine de asla engel olamıyor. Önce, 'Kulağım var, işitmek bana ait' der, sonra görür ki haddizatında ne o mekanizmayı koyan kendisi ne de onu hayat santraline bağlayan. 'İşte gözüm; gören benim' deyiverir, fakat sonra biraz düşündüğünde, ne gözü bu şekilde yerleştirenin, ne de görmeye müsait şekli verenin kendisi olmadığını hemen anlayıverir. Zira, göze o tümseklği veren kendisi olmadığı gibi, gözün tabakalarının oluşmasında da bir dahli yoktur onun. İşte insan, bu şekilde kendine ait saydığı âzâ ve duyu organlarını, zâhir ve bâtın latifelerini düşünerek, bunlar üzerinde kendisinin hiçbir etkisinin olmadığını farkına varır. Ve sonuç itibarıyla bu sıfatların hepsinin Zât-ı Ulûhiyet olduğunu itiraf etme mecburiyetinde kalır. Böylece, daha evvel 'benim' deyip kendi nefesine izafe ettiği benliğinden sıyrılır ve

benlikten vazgeçme sırlarını kavrar. Neticede benliğine ait her şeyin O'nun mülkü olduğunu düşünür ve hâlis tevhide erer.

Bu mahiyetiyle insan benliği, bir bakıma Cenab-ı Hakk'ı bize sıfatları ile aksettiren bir menşur (prizma)'dur. Çünkü Zât-ı Ulûhiyet, sıfatlarıyla muhattır. O'nu, 'Esmasıyla malum, sıfatlarıyla muhat, Zâtıyla mevcud u meçhul' diye tarif ediyoruz; O böyle tarif ediliyorsa şayet bizim de her şeyi bu çerçevede değerlendirmemiz icap eder.

Bir yönüyle de biz, mahiyetimiz içindeki hakikatlerle, mahiyetimizdeki muhtelif sıfatları kullanarak Zât-ı Ulûhiyet hakkında değişik malumatlar elde edebiliriz.

Şöyle ki, biz, bizde bulunan bu sıfatlar, -biraz evvel de arz ettiğimiz gibi- bize ait olmamasıyla, bunların gerçek sahibi olan Zât-ı Ulûhiyet hakkında bir malumata sahip oluyoruz. Bir filozof, 'Bende nâmütenâhîlik düşüncesi var, halbuki ben mûtenâhîyim, çünkü doğuşum bellidir ve öleceğim. Bende, sonsuzluk düşüncesi olmaması lazım; çünkü ben sonsuzluğu bilemiyorum. Öyleyse bu, bende bir nâmütenâhînin tecellisidir.' diye düşünür. O bu sözleriyle mûtenâhîden nâmütenâhîye intikal ediyor. Hz. Pîr-i Mugân da meseleyi benzer şekilde değerlendirir: Gördüğümüz-göremediğimiz eşya var olmasıyla Cenab-ı Hakk'ın varlığına; kaybolup gitmesiyle de O'nun bekasına delalet eder. Nasıl ki bir ırmak üzerindeki su kabarcıkları sermedî bir güneşin mevcudiyetini gösterir, akıp giden o ırmağın gelip geçen bütün kabarcıkları bir ayna gibi güneşi gözbebeğinde saklamak suretiyle onun varlığına delalet ettiği gibi bütün eşya da varlığa ermesiyle Allah'ın varlığına, sonra kaybolup gitmesiyle de O'nun bekâsına delalet eder. Bütün varlık hayatta kalıp burada durdukları sürece hep O'nun var etmesiyle, sonra da Kayyûmiyetiyle ayakta durur ve O yok edince de yok olur giderler. Evet O'nun sona erdirmesiyle her şey ve herkes son bulur. Zira bâki kalacak olan sadece O'dur: 'Yeryüzünde ve kâinatta bulunan her şey fena bulacak, sadece Zât-ı Ulûhiyet'tir ki baki kalacak.' (Rahman, 55/26-27) mealindeki ayet-i kerime de bu hakikati dile getirmektedir.

Evet biz, bizdeki bu sıfatların fenâsı ve zevaliyle, Allah'a ait sıfatların kemaline intikal ediyoruz/edebiliriz. Bizdeki sıfatlar eksik ve kusurlu olmalarıyla, asıl sahibindeki sıfatların tamam olduğunu göstermektedirler. Bunu şöyle açabiliriz: Mesela, bizde, mahiyetimizi devam ettirme, bir yönüyle 'kayyum'luk var. Mahiyetimizi devam ettirmek de, hayat için gerekli olan levâzımatı tedarik etmeye bağlıdır. Bunlardan bir tanesi de bizim ef'âl-i

ihtiyariyemiz içine giren yeme içme gibi şeylerdir. Ancak yine Hz. Pîr'in beyanıyla, insan ef'âl-i ihtiyariyesinden yeme içme gibi şeylerin öşr-ü mi'şârına (yüzde bir) bile sahip değildir. Nasıl sahip olabilir ki? Mesela, yediğimiz buğdayın yetiştiği toprağı yaratan Allah'tır; buğdayı yaratan Allah'tır; toprakla buğday arasında münasebeti yaratan, buğday içinde ukde-i hayatiyeyi var eden de Allah'tır. Dahası onun nemâlanması için toprağı nemlendiren, tohum başını bir rüşeym halinde dışarıya çıkarınca güneşle münasebet kurmayı yaratan Allah olduğu gibi daha sonra bize onu tımar fikrini veren de Allah'tır. Sıralayıp sonuna kadar geelim ve onu bir lokma yapıp ağzımıza götürelim. İhtimal işte biz sadece bu işi yapıyoruz.

Evet bu kadar iş içinde bizim ef'âl-i ihtiyariyemiz onu alıp ağzımıza atmaya yetiyor ancak. Eğer buna da sahip çıkılıyorsa, deriz ki, kolumuza kuvveti veren, yiyeceğimiz şeyin vücudumuza faydalı olmasıyla bizim onu ağzımıza götürmemiz arasındaki münasebeti kuran da Allah'tır. Aslında bir lokmayı ağzımıza koyduğumuzda bile, sanki bizim onda hiçbir dahlimiz yok gibi görünüyor. Zira ağzımıza koyduğumuz bir lokma, eğer Allah, işlettiği bir mekanizma ile tükürük bezlerini çalıştırıp tükürük ifraz ettirmese, ağzımızda taş gibi olur ve yuttuğumuz zaman boğazımızı deler. Tükürük bezlerini çalıştıran Allah'tır. Yemek borusuna gönderen, mekanizmayı ayarlayan ve kuran da Allah'tır. Ara sıra nefes borusuna bir şey kaçtığı zaman, meselenin ne kadar komplike olduğunu hepimiz çok iyi biliriz. Daha ağızdayken mideye şifreler gönderilip ona bir kısım üsâreler ifraz ettirilmesi, bağırsaklarda ve karaciğerde birçok vazifenin gördürülmesi.. gibi meseleler üzerinde durmak da mümkündür. Dolayısıyla insan 'yedim' derken bütün bunları düşünebilse 'yedirildim' demesi daha uygun düşecektir. 'Yedim' diyen mümin de esasında bunu mecazi olarak söylemekte ve 'yedirildim' ifadesini kastetmektedir.

Görüldüğü gibi insanın ef'âl-i ihtiyarisinden sadece bir tanesi dahi ele alındığında, onun bir kısım kusur ve eksikliklerinin var olduğu görülecektir. İşte insanın mahiyeti budur ve o, bu çerçevedeki mahiyetiyle vardır. Öyleyse bu işleri insanda var eden kâmil-i mükemmel, kusurdan münezze, aczden mukaddes bir Zat-ı Ecell-u A'lâ'nın var olduğunu göstermektedir. Bu suretledir ki, insan, mahiyetindeki her eksiklikle, eksiği olmayan Zât'ı tanıyacaktır. Binaenaleyh, mahiyet-i insaniye, Zât-ı Ulûhiyet'in sıfatlarının parlaklığını nazarımıza arz eden bir ayna mahiyetindedir. Biz her zaman bu mahiyet aynamıza bakarak, pırıl pırıl Zât-ı Ulûhiyet'in sıfatlarını görürüz. Vâkıa sıfatları görmek, makam-ı hayrettir; herkese mukadder olup olmayacağını bilemeyiz

ama, Zât-ı Ulûhiyet'i tanımanın yolu da budur.

Bu arada, marifetimize yarayan benliğin bir yanı, biraz evvel arz ettiğim gibi, her hareket ve her davranışta, Cenab-ı Hakk'a ait yönleri düşünerek aczimizi, fakrımızı idrak edip Rabb'in nimetleriyle perverde olduğumuz düşüncesiyle şükrümüzü, tefekkürümüzü, araştırmalarımızı, daha da derinleştirerek, meselelerin içinde dört erkâna (acz, fakr, şefkat, tefekkür) tam riayet etmek suretiyle, Rabb'imiz hakkındaki malumatımızı artırabiliriz. Aslında böyle bir yolla, a'lâ-i illiyîne yükselmek ve insan-ı kâmil mertebesini ihraz etmek her insanın hedefi olmalıdır. Nebilere ait yolda yürüme ve nebiliğe ait bir manayı temsil etme insanın girebileceği en önemli bir kapıdır; herkes Allah'ın inayetiyle bu kapıyı zorlayıp açmaya çalışmalıdır.

Benliğin bir dalında peygamberler ve onların sadık takipçileri vardır. Onlar, yaptıklarını Rab hesabına yapmış, Allah namına işlemiş, Allah namına başlamış ve Allah namına yemiş içmişlerdir. O'nun mübarek adıyla, her şey O'na dayandırılarak yapılmış ve her işe ayrı bir aydınlık kazandırılmıştır.. ve neticede de Allah marifeti artmıştır.

Benliğin bir diğer dalında da zenginlik, hodefuruşluk, kendini satma, kendi menfaatlerine iş yapma vardır; orada da birer zakkum gibi nemrutlar, firavunlar meydana gelmiştir. Böyleleri, 'Ben ettim', 'Ben yaptım', 'Ben çattım' der, hep aynı nakaratı tekrar edip dururlar; belli bir dönemden sonra Zât-ı Ulûhiyet'e feda edilmesi gereken istidatlar artık feda edilmez. Bu arada, Zât-ı Ulûhiyet'i tanıyanlar arasında dahi Cenab-ı Hakk'a benzeme gibi yanlış bir felsefeyle hareket edenler vardır.. ve bunların bazıları, 'İnsanın gâyesi, gâyetül-gâyesi, teşebbüh bil-Hâlık'tır' der kendi hezeyanlarıyla temiz düşünceleri bulandırırılar. Biz onu mülâhazaya almak isteyince:

'Yemez, içmez; zaman geçmez, berîdir cümleden Allah,
Tebeddûlden, tagayyürden, elvan ü eşgâlden
Muhakkak ol müberrâdır, budur selb-i sıfatullah'
der tevhid soluklarız.

09.09.2005 - Hiç Ölmeyecekmiş Gibi Dünyaya Dalma

Tevehhüm-ü ebediyet nasıl aşılr?

Tevehhüm-ü ebediyet, insanın kendisini ebedî ve lâyetmût (ölmeyecek) zannetmesi, hiç ölmeyecekmiş gibi dünyaya bağlanması, yaşamak için yaşaması, peşin zevk-safa ve ücretlerle avunarak sadece hâl-i hazırı yaşaması, geçmiş ve geleceği umursamaması demektir.

Tevehhüm-ü ebediyet hissi insanda bazen o derece gelişir ki ferdin hayatını bütün bütün tesiri altına alır. Hatta insan, kendi hayatını bırakır, içinde yaşadığı dünyanın hayatı ile alakadar olmaya durur ve sadece kıyametin kopmasını düşünür; evet sanki onun için endişe verici başka bir şey yokmuş gibi sadece ondan endişelenir, onunla meşgul olur. İki veya üç bin sene sonra da olsa, münhasıran kıyametin kopacağından endişe duyar. İşte bütün bunlar, tevehhüm-ü ebediyetten kaynaklanmaktadır. Çünkü insan kendi ölümünü düşünmemekte, içinde yaşadığı dünyanın ölümüyle ilgilenmektedir.

Herkes için diyemem, ama günümüzde çevremize dönüp baktığımız zaman gençliğini câmi, tekke ve zaviyede geçirmiş dahi olsa çok kimsenin kendisini lâyetmût (ölümsüz) zannettiğini görürüz. Öyle ki insanın 'dağı tutsam koparırım, şunu tutsam yerle bir ederim' dediği veya ileride diyeceği ve demesi muhtemel olan devreleri vardır. İnsan o devrelerde hep tevehhüm-ü ebediyet ile yaşar. Özellikle de insan, sıhhati yerindeyken ve gençlik devirlerinde büyük ölçüde tevehhüm-ü ebediyet ile yaşar ve asla ihtiyarlayacağını, öleceğini düşünmez. Bir gün buradan göçüp gideceğini hiç hatırına getirmez. Servet u sâmanın elinden kayıp gideceğini hiç hesaba katmaz. Bu duygunun üzerine dökülecek kezzab ve insandaki gafleti yok edecek şey, 'fikir ameliyesi'dir. Yani âfâkî ve enfüsî tefekkürle gözden perdeyi sıyırmak ve hakikati görmeye çalışmaktır. Zira Allah bizim gözümüzden perdeyi açıp da çok acı bir şekilde hakikati bize göstereceği gün gelmeden gözden perdeyi kaldırıp hakikati görmek çok önemlidir. Kur'an-ı Kerim'de Cenab-ı Hak: 'Fekeşefnâ anke ğitâeke febesarukel yevme hadîd - İşte gözünün önünden perdeyi kaldırdık, şimdi artık gözün pek keskindir!' (Kâf, 50/22) buyurmaktadır. Yani senin gözünden perdeyi açtık, gözün de artık pek keskin. O gün varacağın yeri, seni endişelendiren hesap mahallini göreceksin, Rakîb ve Müheymin olan Hz. Allah'ın senin hakkındaki hükmüne şahit olacaksın.

Evet, nasıl olsa o gün gelecek. O gün gelmeden dikkat ve tefekkürle gözden perdeyi sıyırma ve daha şimdiden Cehennem'i ve Cennet'i görme, duyma ufkuna ulaşma çok önemlidir. Ama insan nisyandan mürekkep olduğundan, biraz tefekkürden uzaklaşınca hemen kendini ebedi yaşayacakmış gibi bir kuruntu içinde hissetmektedir.

İsterseniz küçük bir örnekle konuyu az daha açalım: Mesela, herhangi birimiz bir saraya girdik; orada nefsimizin bütün arzu ve iştihalarına göre hazırlanmış her şey var. 'Her şey' derken, yemek sofralarından alın da insanın bedenî hislerini tatmin eden şeylere kadar hepsini kastediyorum. Ancak bazı emarelerle anlıyoruz ki, bunların hepsi bize haram edilmiş ve hepsi de yasak. Binaenaleyh o sofraların hiçbirine el uzatamayacak, o nâmahremelerin harîmine sokulamayacak ve o memnû (yasak) meyvelerden de yiyemeyeceğiz demektir. Zira arz edildiği gibi onların üzerlerinde yasak ifade veya işareti var. Bazen bu durumdaki bir insan, nefesine mağlup olabilir.. yemekler onun midesini sulandırır ve o cazip şeyler onun dikkatini çeker, kendisine baktırır, şehvî hisleri onu harekete geçirerek fena şeylere doğru zorlar. O da tam bu sırada onlara elini uzatabilir. İşte bu zat tam temayüllerinin güdümünde iken birdenbire bir perde açılıverse ve Cehennem bütün dehşetiyle, Cennet de bütün debdebe ve ihtişamıyla onun gözünün önünde tülленiverse, artık böyle biri her şeyin iştahasını kabartmasına rağmen ne o haram yemeklere elini uzatır, ne de haramlara doğru bir adım atar.

Bu itibarla diyebiliriz ki, insana fenalıkları yaptıran daha ziyade onun gafleti, tûl-i emeli (hiç ölmeyecekmiş gibi dünyaya dalması) ve hakikati göremeyişidir. Zannediyorum Ashab-ı kiramın günahlardan uzak durmasında da işte bu husus müessir olmuş. Bizler de eğer ameliyat-ı fikriye ile (fikrî operasyonla) iki kere iki dört eder katiyetinde Cennet'in ve Cehennem'in mevcudiyetini hep mülâhazaya alabilsek nefsimizi frenleyecek, fenalıklara girmeyecek, daima ahireti nazara alacak ve hayatımızı her zaman ölçülü yaşayacağız. Böyle bir ameliyeden mahrum kaldığımız zaman ise, Cennet ve Cehennem nisyan perdesi altına gömülecek, biz de Allah'a inansak dahi, çok defa hislerimize mağlup olacak, tûl-i emel ve tevehhüm-ü ebediyet düşüncesiyle fenalıklara girecek ve kendimizi dünyadan kâm almaya salacağız.

Tevehhüm-ü ebediyeti aşmanın bir yolu da 'râbıta-ı mevt'tir. Zira ölümü düşünerek dünyanın fani olduğu mülâhazasını taşımak, tevehhüm-ü ebediyeti delik deşik eden önemli bir yöntemdir. Ancak şu an etrafımıza bakınca görüyoruz ki, ateş sadece düştüğü yeri yakıyor. Kimin evinde birisi ölürse ancak

onlar ölümü hatırlıyor ve bu önemli konu başkalarının umurunda bile değil. Oysa Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) ölümü hatırlamak gerektiğini ve bunun için de mezarları ziyaret etmenin faydalı olacağını hatırlatıyor. Mezarları ziyaret etmek, bidayet-i İslam'da yasak olmasına rağmen daha sonraları Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) bunun üzerinde ısrarla durmuştur. Çünkü mezarlıklar ve mezar taşları, bazı insanların hayatına intikal ederek çeşitli tedâillerle az uyanık gönüller için Ahiret'i hatırlatmaktadır. Fakat bana öyle geliyor ki gafletten dolayı gönüllerimiz ölmüş gibi. Şimdilerde zannediyorum kimin bir yakını ölmüşse sadece o kimse ölümü kısmen hatırlayarak tevehhüm-ü ebediyetten uzaklaşıp biraz olsun kendisine geliyor. Ben arkadaşlara ölümü hatırdan tutmak için hastaneleri ziyaret etmelerini tavsiye ediyorum. Gitsinler, çeşitli klinikleri gezsinler, sıhhati bozulan ve ölümünü bekleyen insanların haline baksınlar. İhtimal böyle bir mülâhaza onların da birer yolcu olduğunu hatırlatacak ve onlarda yol azığı duygusunu tetikleyecektir.

Netice itibariyle tevehhüm-ü ebediyet, bazen bir gafletten kaynaklanmakta, gaflet ise tefekkürsüz yaşamaktan doğmaktadır. Bunu delemek önemli bir husus 'râbıta-i mevt', diğeri de ölüm ötesini rasat etme ufku sayılan hastaneler ve hastaların halleridir. Evet ne zaman insan, bir kısım hastalıklara, arızalara veya mal, can, evlat konularında bir imtihana maruz kalsa işte o zaman ondaki bu düşünce delik deşik olur.

Hâsılı, tevehhüm-ü ebediyet düşüncesini ne ile delemeksek ve bu atmosferi ne ile parçalayacaksak parçalamamız gerekmektedir. Yoksa bu duygu bizi boğar da, gerçek insanlık atmosferine bir türlü yükselemeyiz; yükselip Rabbimizin rahmetiyle münasebete geçeceğimiz atmosferi bulamayız. Biz iki hususu hep canlı tutmalıyız: Tefekkür ameliyesi ve râbıta-i mevt (ölümü düşünme). Bunlar aynı zamanda ehl-i tarikat, ehl-i tasavvuf ve erbab-ı hakikatin hayatlarında uyguladıkları hususlardır.

16.09.2005 - Bize Düşen Anlatmak

Allah bizi insanların hidayetine vesile kıldığından, bizim ihmalimizle onların cehenneme gidişlerinde suç bizim ise onların bunda suçu nedir? Yok eğer günah onlarınsa, ahirette bizim yakamızı niçin tutsunlar ve biz neden onların hâline ağlayıp sızlayalım?

Soruda iki husus üzerinde durulmaktadır: Konunun, bir Hakk'a dilbeste olmuş ehl-i hidayete, bir de inanmamış ehl-i dalâlet ve ehl-i küfre bakan tarafı var.

Ehl-i hidayet, bir vazife olarak inandığı, bulduğu, bildiği, tattığı, dolduğu, doyduğu ve onunla olgunlaştığı hakikatleri başkalarına ulaştırmalı ve onları da kurtarmalıdır. Bu, evvela insanî ve vicdanî bir borçtur. Bilen insan, mahiyetinde ve vicdanında Hakk'ın bir ihsanı olarak bulunan bu hakikati, bilmeyenlere anlatmalı ve Allah'a giden yolları onlara da açıp göstermelidir. Başkalarına hak ve hakikatleri anlatma mevzuu, insanî bir mesele olmasının yanında, hem Allah'ın ayât-ı beyyinatıyla, hem de Efendimiz (aleyhissalâtü vesselam)'ın nurlu beyanlarıyla bizzat emrettiği ve belki de birçok müminin öbür alemde kurtuluş reçetesi olabilecek çok yüce bir vazifedir.

İsterseniz şimdi konuyla alakalı Cenab-ı Hakk'ın dediklerine bir göz atalım: 'Mümin erkeklerle mümin kadınlar birbirlerinin velileri ve yardımcılarıdır. Onlar insanları iyiliklere teşvik edip kötülükleri men ederler.' (Tevbe, 9/71) Başka bir ayette: 'Ey müminler! İçinizden hayra çağıran, iyiliği yayıp kötülükleri önlemeye çalışan bir topluluk bulunsun. İşte selâmet ve felahı bulacak olanlar da bunlardır.' (Âl-i İmran, 3/104) Allah (celle celâluhû), insanlara hakkı duyuranları her zaman şerefli bir ümmet olarak ele almıştır: 'Siz milletlerin en hayırlısı olarak çıkarıldınız. Siz Allah'ın emrettiği iyi şeyleri emredersiniz, kötülüklerden de nehy edersiniz. Zira sizler Allah'a tam inanırsınız.' (Âl-i İmran, 3/110)

Üzerimize insanî bir borç olan bu meseleye İlahî iklimden gelen tayflar ışıktutmuştur. Pek çok ayet ve hadisle bu mevzu herhangi bir tevil ve tefsire tabi tutulmayacak kadar açık ve nettir. Dolayısıyla bizler bundan, her halükârda İlahi hakikatleri anlatmakla mükellef olduğumuzu anlıyoruz. Hatta bir gün yeryüzünde hiç kimse kalmasa, dış dünyalarda, Sirius yıldızına bağlı bir kolonide, Herkül burcunun etrafında ayrı bir sistemde Samanyolu'nun bilmem

hangi bucağında insanlar olabileceği ihtimaliyle oralara doğru kentler kura kura sıçrayacak, atlayacak, ferden olmasa bile nev'en o noktalara ulaşmayı düşünecek, düşleyecek ve gönlümüzün ilhamlarını orada bulunan (eğer varsa) insanların sinelerine de boşaltacağız. Onlarla hemhal olacak ve onlara da Allah'a giden yolları göstereceğiz. Peygamber Efendimiz'in buyurdıkları gibi, 'Kûlû lâilâhe illallah tûflihû' Yani: 'Lâ ilâhe illallah deyin, felah bulun, kurtuluşa erin' diyecek ve hep bununla soluklanacağız. Bu, bizim vazifemiz. Onların vazifesi de bu sese kulak vermek, kendilerini huzura çağıran bu nidayı dinlemek ve gezdikleri her yerde doğru yolu araştırıp onu bulmaya çalışmaktır.

Biz vazifemizi yapmazsak, bundan dolayı hem insanlara hem de Cenab-ı Hak'a karşı olan sorumluluğumuzu yerine getirmemiş oluruz; dinî bir vazifeyi yapmadığımızdan ötürü de hesaba çekiliriz. Cenab-ı Hak yakamızdan tutar ve: 'Biliyordunuz, niye bildirmediniz? Tanıyordunuz, niye tanıttirmediniz? Doğru yolu görüyordunuz, niye işaret etmediniz? Işıklara vâkıftınız, neden başkalarının dikkat nazarlarını o tarafa çekmediniz?' der. Aynı zamanda bizler onlara karşı insanî vazifemizi yapmadığımızdan dolayı da vicdansızlık yapmış oluruz. Onların dalâlet ve küfürlerini gördükçe burada vicdânî azap çeker, adeta cehennem hayatı yaşarız. Bir nas ışığında arz ediyorum; o gün Cenab-ı Hak onlara da şöyle diyecektir: 'Siz böyle bir İslam dini gördünüz, duydunuz, tattınız da neden ona inanma lüzumu hissetmediniz? En ince teferruatına kadar behîmî hislerinizin hepsini tatmin ettiniz de bu mevzuda niçin tam tatmin olacağınız yolu araştırmadınız? Hatta en bunalımlı olduğunuz sıkıntılı ve krizli anlarınızda dahi bir kerecik olsun bu yola tevessül etmeyi düşünmediniz? Diğer bir ifadeyle; dünyevî refahınız adına her kapıyı çaldınız, her çareye başvurdunuz, değişik sistemleri denediniz, neden bir kerecik olsun, semâvî olduğunu az buçuk duyduğunuz hak dini hayata hayat kılmayı düşünmediniz?'

Netice itibari ile Cenab-ı Hak herkesi kendi günahıyla muâheze edecektir. Biz onlara hakikati duyurmakla mükellef olduğumuzdan vazifemizdeki kusurdan ötürü muâheze olacağız. Onlar da araştırmadıklarından ve eğer duymuşlarsa hakikate yürekten kulak vermediklerinden ötürü muâheze olacaklar. Rabbim bizleri emr-i bi'l-maruf yapma imkânına sahipken, onu yapmamak suretiyle baş aşağı gitmekten muhafaza buyursun! (Amin)

23.09.2005 - İki Emniyet ve İki Korku

Hadiste 'Lâ ecmeu ala abdî havfeyn ve emneyn ...' buyruluyor. Halbuki biz gayet rahat ve lüks bir hayat yaşıyoruz...?

Havf (korku) ve reca (ümit), Cenab-ı Hakk'ın insana verdiği/vereceği iki büyük nimettir. Bu iki nimeti ölçülü bir şekilde kullanıp Allah'a ulaşmaya vesile edinmek bundan ayrı ve daha büyük bir nimettir.

Sorudaki hadisin meal-i münifi şudur: 'Ben, kuluma iki emniyeti birden vermem, iki korkuyu da birden vermem.' Sorulan soruda (ifade tarzına göre); emniyet, mal ve lüks içinde rahat bir yaşam sürme; havf da fakr u zaruret içinde yaşama gibi anlaşılmış... Aslında böyle bir anlayış, netice itibariyle meselenin bir izahı olabilir; ancak hadisin tam manası sayılmaz; 'Lâ ecmeu beyne emneyn' beyanından maksat, 'Ben insana iki emniyeti birden bahşetmem. Bir insan dünyada keyif içinde, ahiret adına endişesiz ve kalbî hayatının yıkılmasından, letâifinin sarsılmasından ve duygularının ölüp gitmesinden, ruhi melekelerinin sönmesinden hiç endişe duymuyor ve korkusuz yaşıyorsa, bu insan öbür alemde korkusuz olamaz. 'Velâ ecmeu beyne havfeyn'; bunun gibi bir insan da dünyada - arz ettiğimiz açıdan- korku içinde yaşıyor ve hep endişe içinde ise yani hem sözleri hem de haliyle, 'Aman ya Rabbi! Senin inayetin olmazsa, imanımı koruyamam, Senin lütfun olmazsa letaifimi muhafaza edemem, Senin keremin olmazsa ben ayakta duramam, Senin sonsuz rahmetin, Rahmâniyet ve Rahîmiyetin olmazsa ben cennete giremem, aslında Rahmeten lilâlemin olan Habib'in olmasaydı ben yolumu da bulamazdım ve hep dalalette kalırdım.' diyorsa/diyebiliyorsa.. evet hep böyle korku içinde bulunup, sık sık kendini yokluyor, kontrol ediyor ve kendini yenileme imkanını buluyorsa, öbür alemde - inşaallah- onun için korku olmayabilir.

Ama bu hadis-i şerife bir soru mahiyetinde eklenen hususun da lâzîmî mânâ olarak bir hakikati var ve hadisin ifade ettiği manadan tamamen de uzak değil. Bu mana şudur: Bir insan endişesiz ve korkusuz, sadece dünya hayatını yaşamak için dünyaya gelmiş gibi davranıyor ve ara sıra dahi olsa Ahiret endişesi onun duygularını sarmıyorsa işte bu insan kendisinden endişe etmelidir. Hatta çok defa böyle bir şey olmasa bile, sırf rahat ve rehavet içinde bulunduğundan ötürü endişe edip hicap duymalıdır. Konuya biraz daha açıklık getirmesi açısından bir misal arz edebilirim: Sahih rivayetlerde anlatıldığına göre, Ömer bin

Abdülaziz'in sabahlara kadar 'İzil-ağlâlû fî a'nâkîhim - O gün zincirler onların boynuna dolanmıştır.' (Mümin, 40/71) ayetini tekrar ede ede yığılıp kaldığı olurdu. Ayrıca o, çok defa şu ayeti okuyup kendinden geçirdi: 'Ezhebtüm tayyibâtiküm fî hayâtikümüddünyâ' (Ahkaf, 46/20) Yani, 'Siz dünya hayatında bütün yaptığınız iyiliklerin karşılığını gördünüz, mükafatınızı aldınız, sanki dünya için gelmiş gibi her şeyinizi dünyada yiyip bitirdiniz ve ahirete bir şey bırakmadınız.'

Evet! Sağlam kalbli bir müminin, böyle bir endişe taşıması gayet normaldir ve haddizatında bu korku derin bir düşünce neticesidir. Ama Cenab-ı Hak, Hz. Abdurrahman bin Avf'a ve Hz. Osman'a nasip ettiği gibi, insana dünya da vermiş olabilir. O da dünyasını dininin ihyası uğruna kullanır; her zaman malının hepsini birden değil, muhtaç olanlara, ihtiyaç ölçüsünde infak eder.. evet, malın bir bölümünü daima elinde tutar ki mevsimi gelince onu denizlere çevirsin. Zaten mevsimi geldiğinde, o değil sadece malını, tereddüt etmeden ruhunu dahi feda edebilir. İşte böyle bir malın ve bu mala sahip olmanın hiçbir zararı yoktur. Elverir ki niyetler hâlis olsun, onun Allah tarafından verilmiş bir emanet olduğu bilinsin ve Rabbimiz istediği zaman vermeye hazır olunsun.

Biz bu konuda sık sık kendimizi yoklama durumundayız; Rabbimizin emir ve tavsiyelerini vicdanlarımızda duyuyor gibi her zaman vermeye hazır mıyız? Kendi kendine emir tekrarı yapıyor gibi 'Hazırız Rabbim!' diyebiliyorsak, o malın hiç bir zararı yoktur. İşte bu mal Ahiret için -inşallah- bizim hakkımızda asla endişe verici olmaz. Ama kim de çakırkeyf ve serâzâd yaşıyor, duymuyor, uygulanmıyor, yaşamın kendisini, hissiyatını ve nefsinin okşayan bütün yanlarını duyma peşinde ise -hafızanallah- işte böyle biri bataklığa baş aşağı düşmüş batıyor demektir. Bu iki şeyi birbirine karıştırmamak lazım...

30.09.2005 - Zaman Tanzimi

Allah yolunda hizmet etmek isteyen bir insanın bir ayı, bir haftası, bir günü ve bir senesi nasıl geçmelidir?

Kanaat-i âcizanemce, Müslümanların en çok geri kaldıkları hususların başında, soruda bahsedilen zaman ve mesai tanzimi gelmektedir. Aslında müminler, gayretli ve fedakâr olmalıdırlar ama, her nedense hayatlarını tanzim etmeye bir türlü yanaşmamakta ve dağınık yaşamaktadırlar. Ayrıca mesailerini tanzim edememenin yanında, onca fedakârlıklarına rağmen bir türlü hizmet düşüncelerini hayatlarının gayesi şeklinde sistemleştirememekteler. Müslümanlar, hizmet düşüncesini sadece yirmidört saatlik bir günün içine değil, belki günün bütün parçaları içine sokmaya alışmalı, gayeli, hedefli ve planlı yaşamalıdırlar.. bir gün öyle yaşayacaklarına ümidimiz tamdır.

Bu küçük girişten sonra, konuyla alakalı arzedeceğim daha başka hususlar da var. Birincisi, ferdin hayatına İslam'a hizmet düşünce ve anlayışının girmesi, biraz da o ferdin gönülden inanmasına ve bu işin sancısını yaşamasına bağlıdır. İşte böyle bir kişi, zaman tanzimini de bu işin sancılısı olduğu nispette düşünecek, hizmetini sabah ile öğle, öğleyle ikindi, ikindi ile akşam, akşam ile yatsı zaman dilimlerine bağlayacak ve, 'Eğer hizmet adına günün şu parçaları içinde çalışmam olmazsa hayatımda bütün bu zaman parçaları ölü geçmiş demektir.' diyecektir. Çünkü zaman, itibarî bir şeydir; onun hakiki vücudu yoktur. Zamana değer, hayatiyet ve canlılık kazandıran şey, o zaman zarfı içinde yapılan işlerdir; yani onun mazrufudur. Biz, 'Asr-ı Saadet' diyerek belli bir devreyi ve belli bir çağı alkışlarken, haddizatında herhangi bir zamanı değil, o zaman içinde yaşayan ve yaşananları dikkate alarak 'Asr-ı Saadet' diyoruz. Zaman ancak içinde cereyan eden şeyler itibariyle renklenir ve bir gökkuşağı halini alır. Bu şekilde dolu dolu yaşanan zamanın ân-ı seyyâlesi, başkalarının yüzlerce senesine bedeldir. Binaenaleyh zamana hakiki vücut ve kıymet kazandırma, onu değerlendirme ve insanların o zaman içinde yapacakları işlerle doğru orantılıdır.

İkinci olarak, bizim yirmi dört saatlik bir sermayemiz var. Bu yirmi dört saati, bizim son günümüz olabilir felsefe ve düşüncesi ile ele alıp, onu namaza göre programlayıp her parçası içine bir şeyler aktarmaya çalışırsak, o gerçek değerine ulaşır. 'Öğle öncesi zamanımız', 'öğle sonrası zamanımız', 'ikindi

sonrası, akşam sonrası zamanımız' der ve namazla bölünen, namazla nuraniyet ve kıymet kazanan bu zaman parçaları arasında biz hizmet-i imaniye ve Kur'an'ıye adına yeni yeni hamleler planlayıp ona göre yapılacak her şeyi yapar ve yaptığımız şeylerle iktifa etmeyerek, 'Daha yok mu?' yaklaşımı ile başka şeyler yapmanın planlamasına durur ve bunları gerçekleştirmek için de ikinci zaman parçasını değerlendirmeye koyuluruz. İşte o zaman bütün hayatımız nurlu ve tam ebediyete layık istikamette cereyan etmeye başlar.

Şayet bir insan, zamanını bu şekilde değerlendirebilirse, bir taraftan hakikaten zamanın kadrini, kıymetini bildiğini göstermiş olacak, diğer taraftan da soruda arzulanılan mesele kendi kendine tahakkuk edecektir. Böylece bir günümüzün içinde hizmet düşüncesi kendisini gösterdiği gibi haftamızın içinde de kendini gösterecektir. Ardından nurlu bir ay ve bu şekilde aydın aylardan müteşekkil nurlu bir sene meydana gelmiş olacaktır.

Biz, toplum olarak bu tür düşüncelerden mahrumuz. Ancak 'Hiç bir kül yoktur ki ondan bir kısım cüz'ler istisna edilmiş olmasın.' kaidesince yine de gayretiyle Müslümanların yüzünü ak eden bir çok insanın bulunduğu da bir gerçek. Ayrıca bu güzide topluluğun içinde de zamanını çok iyi tertip ve tanzim ederek değerlendiren insanları görmek her zaman mümkündür.

Ama keşke insanımız toptan zamanı tanzim edip değerlendirmesini bilseydi! Ne var ki, bunun yapılabilmesi öncelikle hizmet felsefemize tam inanmışlığa bağlıdır. Zira bağlılık olmayınca zorlamalarla bir şey yapmak ve yaptırmak mümkün olmaz. Cenab-ı Hak karşısındaki kulluğun tekrar ve terdadiyla (devamlı Allah'a müracaatla) iman insanda ikinci bir fitrata dönüşmektedir. Konumuzda da durum aynıdır.

Zaman tanzimi vicdanlarımızda ikinci bir fitrat haline gelince, biz de onun üzerine eğilecek ve onun her parçasına kendi ruh dünyamızı işlemeye çalışacak ve ruhsuz bir anın geçmesine fırsat vermeyeceğiz. Aslında Cenab-ı Hakk'ın namaz vakitleri gibi kıymetli anları, yirmi dört saatin içine koyması, O'nun zamana nur saçması ve onu yaşadığımızı bize hissettirmesi açısından çok önemlidir. Allah hafta nirsuz kalmasın diye onu, içinde eşref-i saat bulunan Cuma ile nurlandırmıştır. İnsan o en mukaddes ve en şerefli saatte ellerini kaldırıp kemerbeste-i ubudiyet içinde Allah'a teveccüh edebilse hayatı adına ne sürprizlere şahit olacaktır.

Cenab-ı Hak, ayı dört cuma, aynı şekilde üçyüzaltmışbeş günlük seneyi de Ramazan-ı şerif ayı ile nurlandırmıştır. O'nun zaman içinde serpiştirdiği böyle

nur kaynakları vardır ve bunlar gün, hafta ve ay içinde olduğu gibi sene içinde ve insan ömründe de vardır. Bununla Allah bize zamanın değerlendirilmesi dersini vermiştir. Dünden bugüne akli başında kimseler küçük zaman parçalarını değerlendirmek suretiyle bütün hayatlarını nurlu yaşamaya muvaffak olmuşlardır.

Bizlere gelince bu konuda oldukça talihli sayılırız. Zira bu mevzuda bize çok ışık tutulmuş ve çok şeyler öğretilmiştir. Gün namaz vakitleriyle bölünerek ve ezanla vaktin geldiği ve geçmekte olduğu hatırlatılarak, zamanın kadrini bilme yolu gösterilmiş, bütün karanlıklar bertaraf edilerek aydın bir yola, nebilerin geçtiği bir şehre hidayet edilmişizdir. İfrat ve mübalağa yapmaktan Rabbime sığınırım, fakat rahatlıkla şunu söylemeliyim ki, böyle bir zamanda din-i mübin-i İslam'a sahip çıkan insanların durumu, geçmiş devirlerdeki velilerin durumuyla müsavi sayılabilir. Evet, Cenab-ı Hakk'ın üzerimizde bu kadar lütfunun bulunduğu söz konusudur ve Rabbimiz'in bu kadar lütfu başımızın üzerinde bir bulut gibi dolaşmaktadır. Ama el uzatıp onu almak veya onun altına girip gölgesi altında yürümek, irade denilen muammayı kullanmak suretiyle bir manada bize bırakılmıştır.

Rabbim, irademizi kullanarak zamanı tanzim etmeye ve onun her anını dolu dolu değerlendirmeye bizleri muvaffak etsin!

11.11.2005 - Selefe Saygı

Büyüklerimiz, bazı yanlış şahsî tutum ve davranışlarıyla bizlerde sûi zan hasıl ettiler. Onlara karşı aynı sevgi, tazim ve itimadı yeniden kazanmamız için bize neler tavsiye edersiniz?

Eğer böyle bir şey gerçekten gönlümüzde hükmünü icra ediyorsa, içimize bir musibet girmiş ve ciddi bir bela bizi belirsiz girdaplara doğru itiyor demektir. Bu da, kendi kendimizi mahvedecek bir yola girdiğimiz manasına gelir. Allah Rasulü (sallâllahu aleyhi vesellem) bu ümmetin sonradan gelenlerinin, önde gelenleri tenkit etmeye başladığı anın, onların helake doğru gittiği an olabileceğine dikkatlerimizi çeker. Kur'an bu mevzuda geçmişlerimize dua etmeyi tavsiye ederek bizde onları hayırla yâd etme duygusunu uyarır: 'Onlardan sonra gelenler (başta muhacirler olarak, kıyamete kadar gelecek müminler): 'Ey kerim Rabb'imiz! derler, bizi ve bizden önceki mümin kardeşlerimizi affeyle! İçimizde müminlere karşı hiçbir kin ve gıll u gış bırakma! Duamızı kabul buyur ya Rabbenâ, çünkü Sen raufsun, rahîmsin!' (Haşr, 59/10)

Bu ayetin öncesindeki ayetlerde de Sahabe'nin büyüklüğü tablolaştırılıp onların diğergamlık, hasbîlik ve fedakârlıkları; çok seviyeli bir hayat yaşayıp hayatı çok iyi değerlendirdikleri anlatılır. Bu ayette de Allah, arkadan gelen müminlerin nasıl davranacaklarını, geçmişleriyle alakalı nasıl dua edip dualarında ne diyeceklerini onlara öğretiyor. Bu şekilde dua edecek insanlar daha dünyaya gelmeden evvel Kur'an'da onlara ne diyecekleri öğretilmiş ve sanki 'Geçmişlerinize bu şekilde dua edin!' denmiştir. Böyle bir duanın öğretilmesinde, Sahabe'nin bazen şahsî içtihadlara dayanarak birbirlerine karşı olmaları ve bunu sonrakilerin anlayamamaları sebebiyle, onlar hakkında farklı mülâhazalara girmemeleri öğütlenmektedir. Evet, bir içtihad sonucu Aişe validemizin ve Hz. Talha'yla Zübeyr'in (radiyallahu anhum) Hz. Ali'nin karşısına çıkmalarını ve onunla savaşmalarını anlamamız zor olsa da biz yine de onlar hakkında hüsn-ü zan besleyecek ve onlara karşı saygılı olmaya çalışacağız. Bu ayetiyle Kur'an-ı Kerim, arkadan gelen bizlere yol gösteriyor ve 'Sakın onların durum ve davranışlarını kritiğe tabi tutmayınız!' diyor.

Yine bu ayetiyle Kur'an sanki bize, 'Onların muhasebesini yapıp tenkit etmek size düşmez; onlar Allah Rasulü (sallâllahu aleyhi vesellem)'in ifadesiyle çok âlî

semâvî yıldızlar gibidirler.' demek istiyor.. ve arkadan gelenlere edep öğretiyor.

Geçmişler hakkında müspet düşünme ve onları hayırla yâd etme umumi bir kanundur; bir cemaatin sonra gelenleri öncekilere rahmet okuyacak ve onları hayırla yâd edecektir. Nitekim tarih boyunca İslam toplumu Sahabe'ye ve Tâbiin'e laf etmediği gibi ettirmemiştir de. Öyle ki Sahabe-i Kiram arasındaki meselelerin büyük fitnelere sebebiyet verdiği bir dönemde Hasan Basri, Basra'ya gider ve fitnenin merkezinde yaşar. Ona sorarlar: 'Herhangi bir Sahabi mi büyüktür, yoksa Ömer bin Abdülaziz mi?' Aslında Ömer bin Abdülaziz, büyüklüğü münakaşa yapılmayacak bir insandır. Ahlak, kemal ve faziletiyle onu tartacak terazi yoktur ve olamaz. Öyle ki onu alıp Hz. Ömer'in yanına koysanız Hz. Ömer'e ait sahabilik madalyası dışında bu iki zatı birbirinden tefrik edemezsiniz. O, bu kadar büyüktür. Ama Hasan Basri sahabiye karşı hürmet ve saygıyı koruma yolunda: 'Ömer bin Abdülaziz, Sahabe'nin en arkadan geleni Vahşi'nin atının burnunda ancak bir toz olabilir.' der.. ve işte ölçü budur. Bu mülâhaza ile, hem Sahabe-i Kiram'a hem de diğer geçmişlere karşı bize çok derin ve şuurluca bir saygı telkin edilmektedir.

Bu, sadece o zamana mahsus bir şey değildi. Nitekim başka bir devir gelmiş ve bir zata selam vermenin bile suç sayıldığı dönemde, her şeyi göze alarak tereddüt etmeden onun etrafında toplanan insanlara karşı da tavrımız bu olmalıdır. İster Sahabi, ister sonrakiler ümmî olmalarına ve bir çok hususu bilmemelerine rağmen hırz-u can edip evlad u ıyal sevdasını bir tarafa bırakmış ve gerektiğinde zindanlara girmeyi seve seve göze almış ve mahkemeden mahkemeye sürüklenmiş ama katiyen yol ve yöntem değiştirmemişlerdir.

Bir kere daha tekrar etmeliyim ki, ne olursa olsun bize, geçmişlerimize karşı saygılı olmak düşer. Biz bu saygıyı hal, davranış ve sözlerimizle anlatmalı ve onları hayırla yâd etmeliyiz; etmeliyiz ki, arkadan gelenler de bizi rahmetle yad etsinler. Aksine bugün bize önemli bir mirası tevdi edip emanet bırakan kimseleri hafife aldığımız zaman, yarın bizim de hafife alınacağımız muhakkak ve mukadderdir. Bundan zarar görecektir olan da İslam'dır, müslümanlardır.

Aynı zamanda seleflerimiz hakkında bu şekilde müspet düşünme ve onları hayırla yâd etme, Hakk'a hürmetin ifadesidir. Zira Cenab-ı Hak Kur'an'da sarıh ayetleriyle bizden bunu istemektedir. Şayet bugün bizden evvel hizmet edenlere karşı içimizde olumsuz mülâhazalar var ve onlar hakkında müspet düşünemiyorsak, bizde ciddi bir eksiklik var demektir. İhtimal bizler bu düşüncelerle Tâbiûn döneminde yaşasaydık Sahabe-i Kiram'ı da tenkit eder ve

hüsrana uğrayanlardan olurduk.

Gıybet, Rahmetten Mahrumiyettir

Soruda aynı duygu ve düşüncenin yeniden teessüsü nasıl olur diye soruluyor. Bunun için;

Birincisi, Müslüman, kendinden evvel gelmiş geçmiş büyükler hakkında doğru da olsa nâsezâ nâbecâ sözler sarf edildiği zaman, bu sözü söyleyene, 'Bu bir gıybettir. Gıybet de haramdır.' diye çok ciddi tavır almalı ve o sözü ona söylettirmemelidir. Böyle bir gıybeti engellemek için yapılanlar bir işe yaramazsa gıybet yapanların yanından kalkıp gitmeli ve onları günahlarıyla başa bırakmalı.

İkincisi, ne seviyede olursa olsun din-i mübîn-i İslam'a hizmet etmiş insanları daima takdirle yad etmek, onlara saygı göstermek ve her yerde tazimkâr ifadelerle insanların sinelerinde onlara karşı bir sevgi ve muhabbet uyarmak önemli bir vazifedir. Biz saygı telkin ettiğimiz takdirde kafalardan bu saygısızlık düşüncelerini de kısmen silip atmış oluruz. Aynı zamanda bu sayede Cenab-ı Hakk'ın hoşnutluğunu elde etmiş sayılırız. Aslında bir vakitler hizmet etmiş kimselere hor bakıp onları hafife alma hissi insanı çeşitli füyûzattan mahrum bırakan bir hastalıktır. Bunların pek çoğunun kendilerine göre bir âlemi vardır ve onlar başımızda ya da yanımızda Cenab-ı Hakk'ın rahmetini celbe birer vesiledirler. Onların aleyhlerinde bulunan kimse, Cenab-ı Hak'tan gelecek rahmetten mahrum olur.

Evet, şayet bugün Cenab-ı Hakk'ın ilham esintilerinden mahrum bulunuyorsak bunun en önemli sebeplerinden biri, hiç şüphesiz geçmişteki büyük zatların aleyhinde olma ve onlar hakkında uygunsuz söz söylemek olsa gerek...

18.11.2005 - Kabiliyetleri Allah Yolunda Kullanma

Allah'ın kendilerine ifade ve beyan kabiliyeti lûtfettiği büyüklerimiz, iş sahalarını genişletmeleri dolayısıyla kudsî iman ve Kur'an hizmetini yavaşlatmaları kendilerini huzur-u ilahîde mes'ul eder mi? Yoksa bu maharetli insanlar sadece maddî yardım yapmakla mesuliyetten kurtulurlar mı?

Cenab-ı Hakk'ın her lûtfu, kendi cinsinden bir vazife adına insana verilmiş bir imkandır. Mesela, sıhhat Allah tarafından bahşedilmiş büyük bir nimettir. İnsan, bu sıhhat nimetini hem oruç tutarak hem namaz kılarak hem de cihad ederek Allah yolunda kullanmalıdır ki, o sıhhat lûtfuna karşı şükrünü eda edebilmiş olsun. İnsan, böyle bir şükrü eda ederse, Cenab-ı Hak da o bedeni ahirette, arızasız hem de bakî bir surette ve bütün duyguları inkişaf etmiş olarak yeniden ona iade eder. İnsanın aklı da Allah'ın önemli bir nimeti ve lûtfudur. Eğer o aklın ufku vahyin ışıklarıyla aydınlanmış ve o sayede isabetsiz kararlardan uzaklaşmış ve her kararı sırat-ı müstakîm çizgisinde verebiliyorsa; artık bu akıl bir manada ilham kaynağı demektir. Yani insan, akıl nimetini yerinde kullanıyor ve onunla hak adına, batıla saplanmış kimseleri ikna edip Hakk'ı tanıttırıyorsa o, aklın hakkını veriyor demektir. Aksine akli sadece, akl-ı maaş olarak yalnızca dünyevi işlerde kullanıyor, onun hakkını vermiyorsa o nimete karşı nankörlük yapıyor demektir.

Cenab-ı Hakk'ın insanlara verdiği en büyük lütuflardan biri de beyan kuvvetidir. Öyle ki bunun anlatıldığı sûre Rahman ismiyle başlamaktadır. Rahman'ın, İsm-i A'zam'dan olduğuna dair kuvvetli rivayetler var. Cenab-ı Hakk'ın Rahmaniyetinin, yani çok geniş dairede rızık vermesinin, varlığı lütuflarıyla perverde etmesinin tezahürlerinden biri de insana beyan kuvveti lûtfetmesidir. İnsan, ancak beyan sayesinde içinde tecelli eden şeyleri ifade edebilir ve beyan sayesinde Cenab-ı Hakk'a muhatap olur; olur da Allah'ın sözünü anlar ve aynı zamanda kendi maksadını O'na açabilir. Allah (celâluhu) da ona; 'Gel, Benim için namaz kıl, huzurumda eğil' der, o da gider kemerbeste-i ubudiyet içinde 'Elhamdülillah' deyip O'nun huzurunda durur. Bu, bir manada Allah'ı anlama ve O'nunla konuşmadır. Tâbiûndan bir zat diyor ki: 'Kur'an okuyan bir kimse, ben Allah ile konuştum derse yalan söylemiş olmaz.' Bu açıdan 'Elhamdülillah' diyen Allah ile konuşmuş sayılır ki, böyle bir konuşma da ancak beyan nimetiyle gerçekleşmektedir. İnsan namazda, 'Sen Rahman u Rahimsin; bana evvela idrak sonra da bu idraki hiç olmazsa beyanla ortaya

koyamak için kabiliyet ve istidat verdin. Bu, Senin Rahmaniyetinin tecellisidir. Sen kıyamet gününün sahibisin; ben de senin emirlerin çerçevesinde şimdiden o güne göre hazırlanıyorum.' dedikten sonra doğrudan doğruya Cenab-ı Hakk'ı muhatap alıyor ve 'Kulluğumu yalnız Sana yapıyorum ve bu kulluk yükünün altında ezilmemek için de yardımı sadece Senden istiyorum.' diyerek konuşmasına devam ediyor. Böyle diyen bir insan, çok şerefli bir pâyeye ve makama yükselmiş sayılır; ne var ki, çoğu insan ihtimal bunu hiç düşünmüyor. Bir insan gidip bir devlet başkanına muhatap olsa ve onunla bir iki laf etse her yerde bu konuşmayı anlatır; her ortamda bir girizgah bulup o konuşmadan söz eder. Bir devlet başkanıyla bile konuşma bu kadar önemli görülüp anlatılıyorsa Allah'ın huzurunda O'na muhatap olma imtiyazının ne demek olduğu derin derin düşünülmelidir.

Her yerde O (cc) anlatılmalı

Buhari ve Müslim'in ittifakla rivayet ettikleri bir kudsî hadis-i şerifte: 'Ben namazdaki kırâatı kulumla Kendi aramda bölüştüm, yarısı Bana ait, yarısı da ona ve kuluma istediği verilecektir: Kul: 'Elhamdülillâhi Rabbi'l-âlemîn - Bütün hamdler, övgüler âlemlerin Rabbi Allah'a aittir.' deyince, Azîz ve Celîl olan Allah: 'Kulum bana hamdetti!' der. 'er-Rahmânî'r-Rahîm' deyince, Allah: 'Kulum bana senâda bulundu' ferman eder. 'Mâlikî yevmiddîn - O, din gününün, hesap gününün tek hâkimidir.' deyince, Allah: 'Kulum beni tebci ve ta'ziz etti (büyükledi)' buyurur. 'İyyâke na'budü ve iyyâke nestain - Yalnız Sana ibadet eder, yalnız Senden medet umarız' deyince, Allah, 'Bu Benimle kulum arasında bir taahhüttür. Kuluma istediğini verdim' iltifatında bulunur. 'İhdina's-sırâta'l-müstakîm sırâtallezîne en'amte aleyhim gayri'l-mağdûbi aleyhim ve le'd-dâllîn - Bizi doğru yola sevk et, o yol ki kendilerine nimet verdiğin kimselerin yoludur, gazaba uğrayanların ve dalâlete düşenlerin değil' dediği zaman da Allah, 'Bu, kuluma aittir ve ona istediği verilmiştir.' (Müslim, Salât 38, 40) buyurulmak suretiyle Fâtiha'nın, kul ile Allah arasında taksim edildiğini, sözlerin bazıları kul tarafından söylenirken Allah'ın kulunu muhatap alıp ona cevap verdiği anlatılır ki, bu bir manada Allah'la konuşmadan başka bir şey değildir.

Binaenaleyh beyan, Allah'ın insana çok büyük lütuflarındandır ve mutlaka hakkı eda edilmelidir. Beyanın en önemli hakkı, insanı beyanla şerefliendiren Allah'ı anlatmaktır.. evet insan, kendisine beyan kabiliyetini veren Rabbini tıpkı bir dellal gibi gezdiği her yerde anlatmak zorundadır. Bir dellala üç-beş kuruş verirler, o da pazarın her yerinde sabahtan akşama kadar dolaşır durur ve ona söylenen beş kuruşluk malı anlatır. Pazarlamacılar da aynı şeyi yaparlar; evlere

gider, insanlara yüz suyu döker ve mallarını pazarlamak isterler. Sonuçta satacakları iki tencere ve birkaç tabaktır. Aynı şekilde bizler de, bize çok kolaylıkla yapılan işlere karşılık cennetini verecek, Cemalini görmeye layık hale getirecek ve gösterecek olan bir Sultânı, bize lütfettiği beyanın hakkını eda ederek anlatma konumundayız. Eğer bir gün yeryüzünde anlatılacak kimse kalmazsa, göklere merdiven dayayarak oradaki cinlere ve ifritlere de O'nu anlatma heyecanını yaşama sorumluluğu altında bulunmaktayız. Bir hak dostunun dediği gibi, zindanlara hapsedseler, orada kimse bulunmasa; onu ifritlere, zebanilere anlatmaya çalışacak ve vefa borcumuzu eda edeceğiz.

Konu, Cenab-ı Hak insana nasıl bir lütufta bulunmuşsa, O'nun zâtına karşı o lütfu değerlendirmekle mukabelede bulunma meselesiydi. Evet, ancak bu şekilde mukabelede bulunulursa o lütfun şükrü eda edilmiş olur. Cenab-ı Hak da o lütfunu burada ve öteki âlemde devam ettirir. Aksine Allah'ın kendisine mal verdiği insan sadece o malın hakkını verse de aklın, beyanın ve sıhhatinin hakkını vermediği takdirde nankörlük yapmış olur. Eğer bir insan konuşamıyorsa, kalemi vardır. Böyle biri de kaleminin hakkını vermese mesul olur. Bir diğeri de iyi bir düşünür ve fevkalâde fikrî kabiliyet sahibidir, o da bunun hakkını vermezse haksızlık yapmış ve Allah'a karşı nankörlük etmiş olur. Herkes, Cenab-ı Hak kendisine ne vermişse, o nispette bunlarla O'nun yolunda olmalı ve O'nu anlatmalıdır.

Nimetlerin hakkını vermek için...

Bir beşaret olarak şunu da söyleyebilirim: Bir insan diğer lütuflarla alakalı bir şükür vazifesi yapmıyor da, sadece malî durumu müsait olduğundan malıyla yardım yapıyorsa, o da kendisine düşen vazifenin hiç olmazsa büyük bir bölümünü yerine getirmiş sayılır. Zekatın dışında yardımlarda bulunuyorsa ki, malla yardım etmek ciddi bir fedakârlık, hasbîlik ve diğergamlıktır ve bu çerçevede de Allah için vermenin fazileti çok büyüktür; hatta Efendimiz hadiste, 'Cömertlik bir ağaç gibidir. Kökü cennette, dalları ise dünyaya sarkmıştır. Her kim, o ağacın altında yaşar ve cömertçe davranırsa, er-geç o ağacın dallarından birine tutunur ve o ağacın kökünün bulunduğu cennete yükselir.' buyururlar. Bundan da anlaşılıyor ki, cömert bir insan, fâsık da olsa -inşallah- sonunda cennete girer. Yani bir insan, Allah'ı inkar etmiyor ama, günahlara giriyor; eğer bu insan cömertse, cennete girer diyor. 'Cimri cehenneme daha yakındır.' buyurarak cimri adam için de tehditkâr bir ifade kullanıyor Efendimiz. Bu itibarla diyebiliriz ki, cömertlik Allah'ın sıfatı olması itibariyle, Allah, kendi ahlakı ile ahlaklanan bir insanı cehenneme koymaz.

Sıfatlar çok mühimdir; insanlar Allah'ın kendilerine lûtfettiği sıfatların hakkını mutlaka eda etmelidirler. Şöyle ki işler hep Cenab-ı Hakk'ın lütuflarına göre ayarlanmalı, dünya işleri de unutulup ihmale uğramamalı; müminler kendi memleketlerinde ticari ve iktisadi hayatta kafirlerin esiri ve zebunu olmamalıdır. Bu, İslam'ın haysiyeti adına, önemli bir tavidir. Kur'an'dan anladığımıza göre Allah, kafirlerin, müminler üzerinde sulta kurmasından hoşlanmaz. (Bkz: Nisa, 4/141) Mümin, her zaman dünyanın neresinde bulunursa bulunsun, kendi devrinde yaşayan insanların önünde olmalıdır. O bunu yapacak ve hep öne yürüyecektir; bunu yaparken de hayatını tanzim edip düzene koyarak Allah'a ait hakları da ihmal etmeyecektir.

Elhasıl, mümin Allah'ın kendisine bahşettiği bütün kabiliyetleri O'nun yolunda kullanmalıdır; kullanmalıdır ki, bu kabili-yet ve nimetlerin hakkını eda etmiş olsun.

25.11.2005 - Kehf Sûresindeki Sırlı Kıssalar-1

Kehf sûresinde anlatılan kıssalar birbirleriyle irtibatlı mıdır? Bu kıssaların günümüze bakan yönleri nelerdir?

Kehf sûresinde ana başlıklar altında anlatılan üç vak'a var: Bunlar sırasıyla Ashab-ı Kehf, Hz. Musa ile Yuşa b. Nûn'un seyahati ve Hz. Musa'nın Hızır'la yolculuğu, sonra Zülkarneyn ve buna bağlı olarak da Ye'cüc ve Me'cüc meselesi... Biz önce bu dört hususu kısaca özetleyelim. Ardından da aralarındaki bağlantıyı ve bu kıssaların günümüze bakan yönlerini arz etmeye çalışalım.

Ashab-ı Kehf

Ashab-ı Kehf, Allah inancından uzaklaşıp putperestliğe saplanan toplumu terk ederek yaşadıkları şehirden ayrılp bir mağaraya sığınan, halleriyle insanlara ahiret inancı ve ölümden sonra dirilme hususunda ibret olan yarım düzine genç mümindir. Sayıları kesin olmamakla beraber, Kur'ân'ın onlardan bahsederken 'fityetün' deyip cem-i killet siğasıyla zikretmesinden bunların sayısının on rakamından az olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü cem-i killetin son hududu dokuzdur.

Bu gençler, şerir bir idareye karşı fiilen mukavemet edemediklerinden dinî hayatlarını yaşayabilmek için saray hayatını terk ve mağarada yaşamayı tercih ederek bir mağaraya çekilmişlerdir. Bu zatlar orada, ilâhî bir rahmet eseri olarak uzun süre bir uykuya dalmışlar, Romalılar da mağaranın ağzını kapatarak onların bir daha kurtulmamaları için onları mağaraya mahkûm etmişlerdi. Onların uyanıp sonra da ölmelerine şahit olan o dönemin idarecileri de mağaranın kıyısına bir mescit yapmışlardı ki, daha sonra burası herkes için bir ziyaretgâh haline gelmişti. (Bkz: Kehf, 18/9-26)

Hız. Musa ve Yuşa b. Nûn'un Seyahati

Hız. Musa, uzun bir seyahate çıkar. Yanına, o gün için henüz genç yaşta olan Yuşa b. Nûn'u da alır. (Her iki hâdisede de fetâ (genç) vardır.) Hız. Musa, zâhirî ilimden sonra bâtınî ilmi de araştırmak üzere yanındaki fetâsıyla bir sahili takip edip gider. Yolculuk esnasında bir kayanın dibinde biraz istirahat ederken tam o esnada yanlarında taşıdıkları zembilin içindeki ölü balık canlanır ve denize dalıverir. Ancak bu hâdiseyi gören Yuşa b. Nûn'dur. Biraz daha yürürler. Hız. Musa, ona kahve altını getirmesini söyleyince Yuşa, olan hâdiseyi hatırlar ve

durumu Hz. Musa'ya bildirir. Aslında Hızır'la buluşulacak yer, ölü balığın hayat bulduğu yerdir. Hemen geriye dönerler. Orada Hızır'la buluşurlar. Daha sonra herkesin malumu olan seyahat başlar. Hızır'ın gemiyi delmesi, bir çocuğu öldürmesi ve yıkılmaya yüz tutmuş bir duvarı tamir etmesi bu macerada karşılaşılan hâdiselerdir. Ancak Hz. Musa ona soru sormamaya baştan razı olmasına rağmen her defasında, yapılan işin hikmetini sorar ve üçüncü soruda da Hızır'la yolları ayrılır. (Bkz: Kehf, 18/60-82)

Zülkarneyn-Ye'cüc ve Me'cüc

İki boynuzlu, iki yönlü veya iki buudlu insan mânâsına gelen Zülkarneyn, peygamber olup olmadığı şüpheli zevattandır. Ancak zâhir ve bâtın ilimlerini cem eden bir insan olduğu kesindir. (Bu vak'aların üçünde de zâhir ve bâtın meselesi iç içedir.) Zülkarneyn, cihanın şarkına ve garbına seyahat yapar. Önce Bahr-i Muhi't'e daha sonra da meşrik tarafına gider. Orada üzerlerinde elbise dahi olmayan bir toplulukla karşılaşır. Yolculuğuna devam eder ve iki sed arasına ulaşır. Burada dillerini anlamadığı bir cemaat ona Ye'cüc ve Me'cüc anarşisinden bahseder ve ne pahasına olursa olsun onlarla kendi aralarına bir sed yapması teklifinde bulunurlar. O da ücreti reddetmekle beraber sed yapmayı kabul eder ve iki tepe arasına demir ve kaynamış bakır halitasından bir sed yapar. Orada bulunanlar da kendisine işçilikte yardım ederler.

Ye'cüc-Me'cüc hâdisesi, çok geniş alanlı bir herc ü merci sembolize eden hâdisedir. O gün Zülkarneyn'in yaptığı sed, onların etrafı istilasına mani olmak içindir. Ancak Cenab-ı Hakk'ın tayin ettiği vakit geldiğinde bu sed yıkılacak ve her tarafı Ye'cüc-Me'cüc istila edecektir. (Bkz: Kehf, 18/83-98)

Kehf sûresinde anlatılan bu hâdiselerin hemen hepsi vüzuhu içinde hafî gibidir. Bir bakıma topyekün beşerin serencâmesinin yine beşerin enzârına arz edilmesi itibarıyla vak'aların kahramanları adeta belirsizleştirilmiş, ifadeler fizikî mülâhazalar çerçevesinde ele alınsa da metafizik edalıdır. Değişik renklerle vak'aya/vak'alara öyle bir ton verilmiştir ki, kahramanlar birer sırlı ve sihirli varlık görünümü arz etmektedir. İfadeler onları hep buğulu gösterir. İnsan, onları seyrederken tayin ve teşhislerinde zorlanır. Zannediyorum bu tür konularda esas olan da budur. Çünkü anlatılanlar, bütün bir insanlığın macerasıdır. Şu kadar ki, Kur'ân'ın anlattığı vak'alar, bizim senaryolarımız gibi hayâlî değildir; onlar, hakikatin ta kendisidir. Bu vak'aları, peygamberler ve salih insanların şahsında sahnelendiren Hz. Allah (celle celâluhu), Kelam-ı Kadim'i ile de ibret alınması maksadıyla, aynı hakikat olarak Peygamberi'ne

bildirmiş, anlatmış ve yaşanan o hâdiseleri ölümsüz birer ifade haline getirmiştir. Şimdi bize de, onlardan alınacak hisseyi almak düşmektedir.

Haklarında bu kadarcık dahi olsa malumat verdikten sonra bu hâdiseleri gelecek haftalarda az dahi olsa sırasıyla açmaya çalışalım.

02.12.2005 - Kehf Sûresindeki Sırlı Kıssalar-2

Ashab-ı Kehf'e, bazılarınca Ashab-ı Rakîm de denir ki, Kehf sûresinin baş tarafı bu kişilerden bahsetmektedir. Âyet, mealen Efendimiz'e hitap sadedinde şöyle demektedir:

'Sen, Ashab-ı Kehf ve Rakîm'i bizim âyetlerimizden hayret edilecek bir şey mi zannediyorsun?' (Kehf, 18/9) Bu âyetten başlayarak, Kur'ân-ı Kerim, 26. âyete kadar bize Ashab-ı Kehf'in serencâmesini anlatır; anlatır ama Ashab-ı Kehf'in sayıları hakkında net bir bilgi vermez. Zira âyette çeşitli insanların değişik görüşleriyle bazı rakamlar söyledikleri nakledilmekte, ancak bunlardan hangisinin isabetli olduğu söylenmemekte ve adetleri ile alakalı bilgi doğrudan doğruya Cenab-ı Hakk'ın ilmine havale edilmektedir. Konuyla alakalı âyette onlar hakkında şöyle denir: 'İnsanların kimi, 'Onlar, üç kişi, dördüncüsü de köpekleri idi.' diyecekler. Bazıları da, 'Beş kişi, altıncısı köpekleri idi.' diyecekler. Bunların hepsi gayb hakkında tahmin yürütmekten başka bir şey değildir. Kimileri de, 'Onlar yedi kişi olup sekizincisi köpekleri idi.' derler. De ki: 'Onların sayısını ancak Rabbim bilir.'" (Kehf, 18/22)

Ashab-ı Kehf'e, Ashab-ı Rakîm de denildiğini yukarıda söylemiştik. Bunlara Rakîm Ashabı denmesinin hikmeti tefsircilere göre şöyle bir mülâhazaya dayanmaktadır: Rakîm, kitâbe demektir. Ashab-ı Kehf'in içinde bulundukları mağarada onların durumlarının ve isimlerinin kaydedildiği bir levha vardır. Bu levhaya işaret edilerek onlara Ashab-ı Rakîm denilmiştir. Bazıları bu ismin, mağaranın bizzat kendi adı olduğunu söylemişlerdir. Diğer bir rivayet de, mağaranın bulunduğu dağın adı olması şeklindedir. Netice olarak, Rakîm'in ne olduğu kesin ve net değildir. Bu mütalaalar Ashab-ı Kehf'le Rakîm'in ayrı ayrı şeyler olduğunu söyleyenlere göredir.

Ashab-ı Kehf'in bulundukları yer de ihtilaflıdır. Bazıları Şam'da, bazıları Endülüs'te, bazıları Tarsus'ta ve bazıları ise Efes'te olduğunu söyleyegelmişlerdir.

Endülüs'ün yetiştirdiği büyük müfessir Ebu Hayyan, tefsirinde konuyla alakalı, Gırnata'ya yakın Sole denen mevkide bir mağara gördüğünü, o mağarada kemikleri çürümüş bir köpek ölüsü ve arkasında da yedi tane, etleri yavaş yavaş dökülmeye yüz tutmuş insan cesedine şahit olduğunu ve bunların Ashab-ı Kehf olabileceğini kaydeder. İbn Atiyye de Sole'de böyle bir

ziyaretgâhın olduğunu ve kendisinin bizzat orayı ziyaret ettiğini söylemektedir.

İbn Esîr ise Ashab-ı Kehf hakkında şu malumatı vermektedir: Hıristiyanlık bozulur. Krallar sefahate dalar. Hatta içlerinden Dakyanus isminde bir kral putperest olur. Bu çok cebbar ve zalim bir insandır. Allah'ın birliğine inanan insanlara karşı imha planını uygulamak ister. Bu düşünce ile ne kadar inanmış insan varsa istisnasız hepsine işkence uygular. Saraya mensup yedi genç de iman edenlerdendir. Dakyanus onları da öldürmek ister. Ancak saraya mensup oldukları için öldürmekten çekinir. Onlar da Bencülüs (Anchilus) adıyla bilinen bir dağın mağaralarından birine sığınır.

Bunlardan birisi olan Yemliha bir gün çarşıya iner. Fakat sıkı bir takibe uğradığı için geri döner. Bunun üzerine mağarada bulunan diğerleri de çok müteessir olup dua ederler. O esnada Cenab-ı Hak onların üzerine bir uyku gönderir. Hepsi de uyuyup kalırlar. (Bu malumat, Fransızların neşrettiği Grand Ansiklopedisi'nde de aynı şekilde yer almaktadır. Sadece isimler farklıdır ki, onlar bu isimlerin Yunancasını söylemektedirler.)

Onlar uykuya dalınca, Theodore ve Rufinus isminde saraya mensup iki inanmış insan, onların isimlerini ve başlarından geçenleri bir kitâbe halinde yazıp mağaraya koyarlar. Zaten haklarında elde edilen malumat da bu kitâbeden elde edilmiştir. İsimlerine gelince, Yemliha, Mekselina, Mislina (veya Meselina), Mernuş, Debernuş, Şâzenuş, Kefeştetayyüş ve bir de köpekleri Kıtmir'den ibarettir.

Aradan uzun bir zaman geçer. Kur'ân-ı Kerim'e göre bu müddet kamerî takvime göre 309, güneş takvimine göre 300 senedir. Kur'ân, kamerî takvim ile güneş takvimi arasındaki farka bu âyetiyle işarette bulunarak bir taraftan da zamanın izafiliğine aynı âyetle işaret etmektedir. Geçen bunca zamandan sonra Ashab-ı Kehf uyanır. Ancak çarşıya gönderdikleri arkadaşlarının durumu dikkat çekici olduğu için hemen fark edilirler. Halk onlara muttali olduğu için Cenab-ı Hak Ashab-ı Kehf'in ruhlarını kabzeder ve yeniden ölürler.

Ashab-ı Kehf hakkında söylenenlerin hûlasası budur. Ancak biz bu hâdisenin günümüze bakan yönüne de temas etmek istiyoruz; istiyoruz ki bu suretle kıssanın Kur'ân'da anlatılmasının hikmetlerinden bazıları tebellür etsin. Yoksa sadece maziye ait bir vak'anın zikredilmesinden başka bir mânâ ifade etmeyen - hâşâ!- bir durum söz konusu olacaktır. Kur'ân gibi mucize bir kitap, bu tür mülahazalardan münezzeh ve müberradır. Bu kıssanın, her devrin insanına olduğu gibi bu devrin insanına da anlattığı/anlatacağı çok şey vardır. Aslında

her devrin insanının, kabiliyeti ölçüsünde bu ve benzeri kıssalardan hisse almaları için bunlar Kur'ân-ı Kerim'de anlatılmaktadır.

Ümmetlerin içindeki Ashab-ı Kehf

Kur'ân-ı Kerim, Ashab-ı Kehf'in yerini tasrih edip açıklamamıştır. Yukarıda da temas ettiğimiz gibi İspanya, Cezayir, Mısır, Ürdün, Suriye, Afganistan ve Doğu Türkistan'da; Anadolu'da ise Efes, Tarsus ve Efsus (Afşin) gibi dünyanın çeşitli yerlerinde Ashab-ı Kehf'in mağarası olarak gösterilen yerler vardır. Bunun bir hikmeti şu olabilir ki, dünyanın çeşitli yerlerinde inanan insanların çoğu hep böyle bir mağaraya sığınma ve bir 'tahannüs' devri yaşamışlardır. Bu sadece bir yerde olmuş mahallî bir hâdise değildir. İşte Kur'ân, meseleyi mutlak bırakmakla bu hususa işaret etmekte ve her yerdeki Ashab-ı Kehf'e dikkat çekmektedir. Belki de her peygamberin ümmeti içinde bu tür bir Ashab-ı Kehf mevcudiyeti söz konusudur.

Mesela Hz. Musa'nın ümmeti içinde zalimlerin zulmüne dayanamamış ve bu yüzden bir mağaraya çekilerek orada kendini ibadete vermiş bir Ashab-ı Kehf olabileceği gibi, Hz. Mesih'in ümmeti içinde de kendi devrinin zalim ve gaddarlarından kaçıp bir mağaraya sığınan Ashab-ı Kehf olabilir. Ancak biz, bugünkü tarihi malumatla bunların hangisinin hangi ümmetten olduğunu bilemiyoruz. İleride belki de bugün kapalı olan bu hususlar aydınlığa kavuşabilir.

Aynı zamanda bu hareket, bize fütüvvete dair bir hakikati de anlatmaktadır. Her devirde bir fütüvvet hareketi olmuştur. Yani gönlünü Allah'a (celle celâluhu) vermiş bir kısım delikanlılar bir araya gelip bazı hakikatlere sahip çıkmışlardır. Zaten Kur'ân-ı Kerim'de de bunların isim ve adetleri üzerinde herhangi bir açıklama yapılmayıp, daha ziyade onların durumlarının anlatılması, bize o keyfiyetten alınacak hisseyi ders vermek içindir. Kur'ân onları (tercüme ve tefsirlerimiz içinde) mealen şu ifadelerle destanlaştırmaktadır:

'Onlar bir fütüvvet cemaati, bir gençler topluluğudur ki hakikati omuzlamış ve ne olursa olsun onu yaşama azmindedirler' dedikten sonra ilave eder: Biz de onların hidayetlerini artırdık ve onların kalblerine râbıta verdik. Birbirlerine sımsıkı bağlandılar ve pervasız hale geldiler. Onlar, küfür, tuğyan ve dalalet karşısında gayet fütursuz idiler. Rahatlıkla ateşe girebilir, çarmıha gülerek gidebilir ve arenalarda aslanların ağzında parçalanırken Cenab-ı Hakk'ın celâlî tecellilerini seyir neşvesiyle tebessümlerle ölüme yürüyebilirler. Öyle ki kolluk kuvvetleri onları yakalamak için takip ederken bile onlar bunları bir koruma görevlisi gibi karşılar ve her zaman rahat hareket ederler. Kalbleri,

kenetlenmesi gerektiği şekilde kenetlenmiştir. Başkaldırmışlardır kargaşaya, nizamsızlığa.. bu başkaldırılarında Hakk'ın rızası ve âlemşümul değerlere saygı nümâyândır. Her zaman, 'Sizin ve bizim Rabbimiz, semâvât ve arzın Rabbidir. Biz O'ndan başkasına el açıp yalvarmayız.' (Kehf, 18/13-14) hakikatiyle soluklanırlar.

Aslında işte böyle bir fütüvvet topluluğu, onların içinden çıktıkları milletin bekasının garantisidir. Onun içindir ki Hz. Ömer, 'Gençliği olmayan bir millet mahvolmuştur.' buyurur. Bunun mânâsı, içinde fütüvvet topluluğu olmayan bir millet, yıkılmaya ve haritadan silinmeye mahkumdur demektir. Böylesine zinde, canlı, dinamik ve her yönüyle sıhhatli bir gençlik, her yerde kendi değerlerini haykırarak her türlü uğursuz sesi bastıracak, insanların eğri büğrü yollara girip perişan olmasına meydan vermeyecek, bir cihetle murâbıtlık yaparak milletin menfaatine olmayan her meseleye karşı koyacaktır. Evet işte böyle bir gençliği olmayan millet mahv ve perişandır. Meseleye bu zaviyeden yaklaşıldığı zaman görülür ki, Hz. İsa devrinde başlayan fütüvvet hareketi tam 309 sene devam etmiş; yani Hıristiyanlık bu kadar sene gizli ve el altından yayılmış ve bu insanlar, o günün zalim ve cebbarlarına karşı bu dini işte böyle bir gizlilik içinde korumuşlardır.

Devlet gücü zalim ve gaddar insanların eline geçince, Neronlar'a rahmet okutacak zulüm ve işkence inanan insanların mukadder âkıbetleri olmuş ve bu makus talih değişeceği ana kadar da görmedikleri zulüm ve çekmedikleri çile kalmamıştır. İhtimal Uhdud Ashabı'nın zulmü de işte bu döneme rastlar: Hendekler kazılır, hendeklerin içi alev alev ateşle doldurulur ve inanan insanlar diri diri bu hendeklere atılarak cayır cayır yakılır, ama yine de o mü'minlerde dininden dönen olmaz. Hatta bir kadın, elinde çocuğuyla beraber yanıp gidecektir. Bir ara tereddüt geçirir. Herhalde kendisinin yanması umurunda değildir, ama 'Bu masum çocuk yüzünden mesul olur muyum?' diye düşünmektedir. İşte o esnada kundaktaki çocuktan ses gelir: 'Ana durma at kendini!' Ve kadın hiç düşünmeden ciğerpâresiyle beraber kendini ateşe atıverir...

Fütüvvet cemaati, kadını ve erkeğiyle her türlü mehâliki göğüsleyen yiğitler topluluğudur. Uhdud Ashabı, bunca katliama rağmen yine karşılarında kıyam edip duran bir gençlik buluyorlardı. Onlar çarmıha geriliyor, yakılıyor, fakat asla dinlerinden taviz vermiyorlardı. Demir testerelerle kesiliyor, etleri kemiklerinden ayrılıyor, yine de dinlerinden dönmüyorlardı. Günlerce ve aylarca aç susuz bırakılıyor, çöllerde süründürülüyor, buna rağmen bir adım

geri atmıyorlardı. Zaten, asırlar sonra Habbab b. Eret'in dua talebine karşı Allah Resûlü işte bu kahramanları misal göstermemiş miydi? Evet onlar kendilerine düşeni hakkıyla yapmışlardı; saadet asrında da bu vazife Allah Resûlü'nün arkadaşlarına düşmüştü. Ve Allah Resûlü orada son cümlesini şöyle tamamlamıştı: 'Allah bu dini tamamlayacaktır, ama siz acele ediyorsunuz.' Acele etmeye hiç gerek yoktu. Çünkü fütüvvet cemaati er geç fonksiyonunu eda edecek ve kendine düşeni yaparak dinin tamamlanması mevzuunda Cenab-ı Hakk'ın lütfuna mazhar olacaktı. Ne var ki, sabır isteyen böyle bir meselede dış sıkıp sabretmek gerekecekti.. evet bu tür konularda acele, daima yıkım getirmiş ve milyonlarca insanın çalışma ve gayretleriyle vücut bulan bir oluşum heba olup gitmiştir.

Çilesiz insanlardan gelen musibet

Sözün burasında bir girizgâh bulup şu hususa intikalim mazur görülsün: Bugüne kadar kendimi daima mü'minlerin en mücrimi görmüşümdür. Bunun bir devamı olarak da İslâm hesabına bir şey yaptığım iddiasında bulunduğumu hatırlamıyorum. Ancak şu da bir gerçek ki, yeryüzünde bütün inanan insanlar doğransa ve sadece ben kalsam, bu durum beni hiç mi hiç ümitsizliğe düşürmez. -Hafızanallah- böyle bir şey olsa ben yine: 'Çalışır, tekrar çoğalırız' der, yoluma devam ederim. Ancak inanmış insanların, hayatın bütün sahalarında oldukları devrede dahi işe çilesizlerin müdahale etmesi ve mazisinde hiçbir sıkıntı bulunmayanların işi ellerinde tutmaya çalışmaları.. işte beni ve benim gibi düşünenleri ümitsiz edecek en büyük musibet budur. Zira Saadet asrını dahi bu tür çilesizler karıştırmış ve İslam âlemini kan gölü haline getirmişlerdir.

Evet o aydınlık çağı ifsat edenler, Habbablar, Ammarlar ve Bilaller değildir. Nerede, nevezuhur ve sonradan iltihak etmişler varsa -elbette hepsi değil, sözüm sadece bir kısım çilesizleredir- bu ifsat ve anarşinin başını hep onlar çekmiştir. Bu hususu düşündükçe bazen ümidime gölge düştüğünü ve ellerimi açıp Rabbime şöyle niyaz ettiğimi itiraf etmeliyim: 'Rabbim, ard fikirli insanları Sen bertaraf et. İnanan insanları hiçbir zaman inkisara uğratma!' Amin.

09.12.2005 - Hz. Musa ve Yuşa b. Nun'un Seyahati

Şimdi de ikinci vak'a olan Hz. Musa ve Yuşa b. Nun hâdisesine gelelim: Yuşa b. Nun, bir nebidir. Hz. Musa'dan sonra Amelikâlılara karşı yapılan savaşılar onun komuta ettiğı söylenmektedir.

Gerçi biz, bizzat Kur'ân'ın naklettiğı üzere Calut'u, Hz. Davud'un öldürdüğünü biliyoruz ve bu kesindir. Ancak Yuşa (aleyhisselam)'ın kendi döneminde nasıl bir unvanla o savaşılar iştirak ettiğini bilmiyoruz.

Hz. Musa, bir münacatında kendisinden daha bilgili bir insan olup olmadığını Cenâb-ı Hak'a sorar. Gayesi tefahur değil, sadece o kişiden istifade etmektir. (Meseleyi bu şekilde değerlendirmek, nebiye karşı saygılı davranma hususunda bana daha muvafık geliyor.) Cenâb-ı Hak, Hz. Musa'ya, böyle bir kişi olduğunu ve onu görmek için de 'Mecmau'l-Bahreyn'e kadar gitmesini vahyeder. Hz. Musa da emre icabet ederek yanına fetâsını alır ve yola koyulur. Bu genç, tefsircilerin ittifakıyla Yuşa b. Nun'dur. Yolda büyük bir kayanın yanına varırlar. Orada bir müddet istirahat edilir. Bu arada zembillerindeki ölü balık birden canlanır ve denize dalıverir; derken gözden kaybolur.

Demek ki, bulundukları o yerde ayrı manevi bir atmosferin mevcudiyeti söz konusuydu. Orada Cenâb-ı Hak, apaçık Hay ismiyle mütecelli idi. Aslında Makam-ı Hızriyet, bütünüyle canlılıktır. Aynı durum Hz. Cibril'de de vardır. Onun için kendisinin ve atının bastığı her yerin yeşerdiği ve geçtiğı yolların yemyeşil olduğu kanaati çok yaygındır. Tabii ki bunlar, harikulâde ve tabiatüstü hâdiselerdir. İhtimal işte o atmosfer içine girince, Hay isminin fevkalâde tecellisiyle balık birden canlanır ve suya dalıverir. Âyette bahsi geçen 'sahr-kaya' nerededir? Bu kaya hangi kayadır? Hakkında kesin bilgi yoktur. Zaten böyle de olmalıdır. Zira meçhuliyet bütün bu vak'aların umumi karakteridir. Bazılarının bu kayayı Hz. Davud'un altına girip ibadet ettiğı Mescid-i Aksa'da bulunan bir kaya olarak nakletmeleri ise kesin değildir. Bizce, bilinmeyen bir kaya olması umumi mânâya daha uygun düşmektedir.

Hz. Musa ile Yuşa b. Nun (aleyhisselam) bir müddet yürürler. Kendilerinde bir yorgunluk ve açlık hissettiklerinde Hz. Musa'nın teklifiyle yemek yemeye karar verirler. O esnada Hz. Yuşa unuttuğı bir meseleyi hatırlayıverir; balığın canlanıp denize atlayıp gittiğini. Daha sonra oranın bir buluşma yeri olduğunu anlayıp geriye dönerler. Hızır (aleyhisselam)'ı orada duruyor görürler. Kur'ân,

onu, kendisine 'ledün ilmi' verilen bir kul olarak anlatır. (Bkz: Kehf, 18/65)

Hızır, durumunu ona açar ve kendisine tabi olmak istediğini söyler. Ancak Hızır (aleyhisselam), Hz. Musa'nın kendisiyle yolculuk yapmaya tahammül edemeyeceğini hatırlatır. Efendimiz'den şerefsüdur olan hadislerde bu hâdisle ilgili alakalı tafsilat şöyledir: Hz. Musa'ya hitaben Hızır şöyle der: 'Allah sana bir ilim vermiştir. Onu ben bilemem. Bana verdiği ilmi de sen bilemezsin.' Sonra da denize gagasını daldırıp çıkaran bir kuşu gösterir ve şöyle der: 'Ya Musa! Senin ve benim bildiklerimiz, Cenâb-ı Hakk'ın ilmine nisbeten, şu kuşun gagasına bulaşan su ile koca okyanusun nispeti gibidir.'

Hızır'la Yolculuk

Yolculuk sırasında Hz. Hızır gemiyi arızalı hale getirir, bir çocuğu öldürür ve kendilerine yemek vermeyen insanların bulunduğu yerdeki bir duvarı da düzeltir. Bunlar işin zâhirine göre hep hatadır, bu itibarla da her defasında Hz. Musa'nın itirazı olur. Ancak ayrılacakları sıradadır ki, Hızır, bu vak'aların iç yüzünü anlatır: Gemi salih insanlara aittir. Halbuki zalim bir kral, gördüğü sağlam ve dayanıklı gemilere el koymaktadır. Onu kusurlu kılmakla, gasp olmaktan kurtarmıştır. Öldürülen çocuk şakidir. Anası, babası ise salih insanlardır. Eğer o yaşasaydı ana ve babasını da baştan çıkaracaktı. İşin ledünniyatında onu öldüren Hızır (aleyhisselam)'dır. Ancak zâhire göre o, yine kendi tuğyanı içinde bir hâdisle ölmüştür. Duvar yıkılsaydı, o hane sahibinin yetim kalan çocuklarına ait bir hazine ortaya çıkacak ve bu hazine yağmalanacaktı. Onlar büyüyünceye kadar duvar yıkılmayacak bir hal alınca çocuklara ait bu hazine korunmuş olur.

Bu yolculuk, her zaman ve devirde yapılması gereken bir yolculuktur. İnanan insanlar sadece zâhirî ilimlerle yetinmemeli, kalb ve ruh dünyalarını işlettilererek ledün ilmine vâkıf olmaya da çalışmalıdırlar. İşte Hz. Musa, yanındaki gençle bu yola sülûk etmiş ve bütün gençliğe bu dersi vermiştir. Yolculuk, bir mânâyâ göre çile ve seyr ü sülûkun remzidir. Bu uzun yolculukta her makamın kendine göre şartları vardır ve bunlar ancak erbabınca bilinmektedir. Sahabeden sonra tâbiûn döneminde bu iş hakkıyla yapılmış ve her türlü ilmi elde etme cehdiyle insanlar uzak mesafelere yolculuk yapmış ve at koşturmuşlardır. Aynı hedefe varmak isteyenler, günümüzde de aynı şekilde davranmak zorundadırlar. Demek ki, bu hâdiseden hisse alma kıyamete kadar devam edecek ve her ilim insanı bu hâdiseden kendi seviyesine göre bir mânâ anlayacaktır.

Gemi de ayrı bir semboldür. Her devrin zalim ve cebbar insanlarınca gasp

edilmek istenen sefineler, kırık dökük ve mukassî gösterilmekle kurtarılabileceğine bu hâdiseyle işarette bulunulmuştur. Tabii ki burada sefineyi ben de mecazi mânâda kullanmış oldum. Zira bu prensip bütün devirlerde kullanılabilecek bir usuldür ve hükmü kıyamete kadar bakidir.

Ayrıca bu üç hâdisenin müşterek olarak anlattığı şöyle bir nükte daha vardır: Mantık ve rasyonalizm, kalbe ve ruha teslim olmak zorundadır. Burada masum gibi görünen çocuk öldürülüyor, yıkılması gereken duvar tamir ediliyor ve teşekkür edilmesi gereken yerde iyi insanların gemisi deliniyor. Böylece anlıyoruz ki, akıl, ledünden açılmış bir pencere karşısında her zaman yeterli olmayabiliyor. Onun için esas olan, dinin ruhuna teslim olmaktır. İnsan, dünya ve mâfihadan tecerrüd edip tam soyunmadıkça ledünnî hakikatleri alabilme melekelerini de elde edemez. Onun için kalben dünyadan uzaklaşıp, ukbaya yaklaştıracı bir seyre ihtiyaç vardır.

İki denizin birleşmesi (Mecmau'l-Bahreyn) ise, tefsirlerde ismi geçen birçok denizin birbiriyle birleştiği yerlerden ziyade, her ikisi de bir sahanın denizi durumunda olan ve birisi zâhir ilminin diğeri de bâtın ilminin denizi sayılan Hz. Musa ile Hz. Hızır'ın bir araya gelmesidir ki, mecaz olarak iki denizin birleşmesi olarak tabir edilmiştir. Bu da işârî bir yorum.

Hz. Musa ve Yuşa b. Nun'da ise tamamen lâhût âlemine bir teveccüh ve im'ân-ı nazar söz konusudur. Orada insan, nâsûtiliğini bırakır, lâhûtî bir hüviyet alır ve derinleştikçe derinleşir. Bu aynı zamanda bir büyük davayı omuzlamaya ehil hale gelmek demektir ki, cihanın fethi bu tekevvünü takip eder.. ve Zülkarneyn olmak için de evvela böyle bir terbiyeden geçmek lazımdır.

Allah'ın Değişmeyen Bir Kanunu

Ciddi bir tecerrüd, uzlet ve halveti olmamış, iradî veya gayr-i iradî böyle bir çile devrini doldurmamış insanların 'vâsıl' olmaları elbette mümkün değildir. İşte bu merhale, bir çeşit kat edilmelidir ki, Hızır'la buluşma yoluna girilebilsin. Zülkarneyn olabilmek için de bu ikinci merhaleden geçmek gerekir. Dünden bugüne bunu iradesiyle yapanlar yapmış, bazıları da iradesi dışında bu yola sevk edilmiştir. Düşünün ki asrın çilekeşi, seksen küsur senelik hayatında dünya zevki namına bir şey tatma imkânı bulamamıştır. Evet o ömrünü ya harp meydanlarında ya esaret zindanlarında ya memleket mahkemelerinde ya hapisanelerde ya da sürgünde geçirmiştir. Bu da onun için gayr-i iradî bir Ashab-ı Kehf haline gelmedir ve ardından gidenlere de bu mevzuda tam bir örnektir. Allah'a ulaşma istikametinde yürünen yolun muktezası budur. Ateşten

hendeklerin içine girmeden, su yerine zehir içmeden, birkaç defa cendereden geçmeden, Yunus'un ifadesini az değiştirerek söyleyeyim; 'Sen vâsıl olamazsın.'

Gönüller sultanlığına açılan kapı buradan başlamaktadır. Söğüt'te kurt halinde beklemek, kanatlanmak, kelebek olmak, daha sonra dört bir yana pervaz edip kanat çırpma ve 'Kostantiniye elbet fetholunacaktır. Onu fetheden asker ne güzel askerdir. Ve onu fetheden kumandan ne güzel kumandandır!' hakikatini temsil edebilecek kıvama gelmek için birkaç asır beklemek, Cenâb-ı Hakk'ın değişmeyen kanunudur ve bu, bütün Müslümanlar için geçerlidir.

16.12.2005 - Zülkarneyn

Zülkarneyn hâdisesine gelince, bu isim Kur'ân'da bizzat zikredilir. 'Sana Zülkarneyn'i sorarlar' (Kehf, 18/83) âyeti bunu ifade etmektedir.

Ancak isim zikredilmekle birlikte, Zülkarneyn'in kimliği yine kapalı kalmaktadır ki, bu vak'ada da diğer hâdiselerdeki gibi meçhuliyet devam etmektedir. Ona Topal Filip'in (Philippos) oğlu Büyük İskender diyenler vardır. Halbuki Zülkarneyn, Hz. İbrahim devrinde yaşamıştır. Hatta bazı rivayetler, Hz. İbrahim ile Zülkarneyn'in görüşmelerinden bahsetmektedir. (İbn Kesir, el-Bidâye, 2/95-98) Bu itibarla Milat'tan 300 sene kadar önce yaşamış olan Büyük İskender asla Zülkarneyn olamaz. Zülkarneyn'in Himyer'den olması ihtimal dâhilindedir. Çünkü Yemen lisanında isimlerin başına 'Zülmenar', 'Zülyesar' vs. gibi 'zü' getirilmesi âdeti vardır. Durum böyle olunca şark ve garptan maksat, baştan sona Afrika olabilir. Zülkarneyn'in oradan Çin'e uzanmış olması da mümkündür. Yukarıda söylediğimiz gibi yine ışıklar bulanık ve yine teşhis tam değildir. Acaba bu Zülkarneyn kimdir?

Hz. Ali'den gelen bir rivayette, Zülkarneyn'in salih bir insan olduğu söylenmektedir. Peygamberliği ise şüphelidir. Durum böyle olunca da, böyle biri, katiyen gittiği yere sefahat götüren sarhoş ve ayyaş İskender olamaz. Hem Hz. İbrahim gibi ulûlâzım bir peygamber, İskender gibi birine sarılıp onu bağrına basmaz.

Bir kere daha tekrar edelim; Zülkarneyn'in kim olduğunu bilmiyoruz. Bildiğimiz bir husus varsa, o da onun, bir hakikatin temsilcisi olduğudur. Zaten bizim için mühim olan da böyle bir hakikatin keşfidir. Zülkarneyn, sebeplerle çepeçevre kuşatılmış ve kendisine Cenâb-ı Hak tarafından 'müknet-geniş imkanlar' verilmiş bir insandır. Onu, hiçbir hâdise sarsamaz. O, hayatın bütün ünitelerinde tam bir salahiyet sahibidir. İçtimaî hayatı bütün teferruatıyla bilir. Onun iktisadî hayatı ve askerî hayatı da en az bunlar kadar ileridir. Ve o aynı zamanda bir ibadet insanıdır. Bu yönüyle de tam bir zâhiddir. Bütün sebepler seferber edilmiş ve onun emrine verilmiştir. Binaenaleyh yerinde irşad ekipleri çıkarır, onları yürütür, yerinde de cihanı fethetmek için hem şarka hem garba seferler tertip eder.

Evvela batıya gider, güneşin battığı yere ulaşır. Burası öyle bir yerdir ki, onun, artık bir adım daha atması mümkün değildir. Çünkü bir ihtimal o Atlas

Okyanusu'na ulaşmıştır. Burada Zülkarneyn, güneşin bulanık bir balçık içinde battığını görür. Belki de bu görüntü, denizin buharlaşmasından meydana gelen bir görüntüdür veya bu tasvirin hakikati tamamen Kur'ân'ın bakış ve değerlendiriş ufkuna aittir.. evet semalar ötesinden vahiy yoluyla gelen Kur'ân, o âlemden görünen manzarasıyla böyle bir tablo tasvir etmektedir. Semanın yüzünde küçük bir göz gibi duran güneş, yeryüzünün gözü durumunda olan okyanusa batarken gök ehli tarafından, Kur'ân'ın tasvir ettiği şekilde görünür. Onun içindir ki, Kur'ân bu tabloyu anlatırken 'fi aynin hamietin' demiştir.

Daha sonra o, şarka azm-i râh eder. Dünyanın şarkını da fethetme niyetindedir. Fakat bütün seferlerinde sebeplere riayet ederek hareket eder. Burada bir topluluk görür ki, bunlar adeta uryandırılar. Bu üslup, ya bulundukları yerin çoraklığını ya da üzerlerine elbise dahi giymeyen kavmin bedeviyetini işaretlemektedir.

Derken Zülkarneyn'in yolculuğu, bir seddin bulunduğu yere kadar devam eder. Orada bir kavim görür ki, bunlar ya ibtidaî bir dille konuşuyorlardır veya dilleri ibtidaî değil de fakat Zülkarneyn bu dili tam bilmemektedir. Onlar, Zülkarneyn'e müracaat ederek Ye'cüc ve Me'cüc istilasına karşı kendilerini korumasını ve bunun için de ona haraç vermeye hazır olduklarını arz ederler. Zülkarneyn, haracı kabul etmez. Ama seddi kendi imkânlarıyla yapacağı sözünü verir onlara.

Yukarıdaki hâdisede, Hz. Musa ile Hızır'ın buluştukları denizin neresi olduğunu bilmediğimiz gibi bu seddin de nerede olduğunu bilmemekteyiz. Meçhuliyet burada da devam etmektedir. Zira bu hâdiseler, sadece bir devreye ve bir mahalle mahsus hâdiseler değildir. Her devirde ve her yerde olması mümkün hâdiselerdir ve kahramanları da belli şahıslara münhasır olmamalıdır. Belki bu kahramanlar, dünyanın değişik yerlerine serpiştirilmiştir. Hz. Adem'den beri devam eden ve kıyamete kadar da devam edecek olan her türlü şuurlu cemaatleşme bu hakikatin bir parçasıdır ve Cenâb-ı Hak, bu hususu bir sır olarak sürdürmektedir.

Bu set hakkında da çeşitli rivayetler var; bazıları bu seddin, meşhur Çin Seddi olduğunu söyler. Onlara göre bu set, Çinlileri Türklerden korumak için yapılmıştır. Bazılarına göre ise Azerbaycan-Ermenistan arasında Dağıstan'daki Demirkapı seddidir. Belki de bu set, Ural dağlarındaki settir veya hiçbiri değildir de Bering Boğazı'ndaki geçit noktasıdır. Bütün bunlar bizim bilgimiz dışındadır. Bunların ne olup-olmadığını bilmediğimiz gibi, bu seddin keyfiyetini de kesin

olarak bilemiyoruz. Bildiğimiz bir şey varsa o da şudur: Zülkarneyn, şarktan garba gün be gün bir hakimiyet tesis etmiş ve öyle bir set yapmıştır ki, bu seddin tuğlaları demirden, sıvası da bakırdandır. Bu inşa, bugünün teknik ve sanayiinden çok daha ileri bir teknikle yapılmış olmalıdır. Günümüzde yapılan bazı araştırmaların neticesi bizlere bu mevzuda bir fikir verebilir. Kendisine her türlü 'müknet' verildiğine göre tekniğin bu kadar zirvede oluşunu istiğrab etmemek (garipsememek) gerektir.

Zülkarneyn, diğer taraftan zâhir ve bâtın ilimlerinin hepsini kendinde toplamış zül'-cenâheyn bir zattır. Aslında bu temsil keyfiyetine ulaşmadan cihan çapında böyle bir manevraya kalkışmak da doğru değildir. Doğru olmayan bir başka husus da bu merhaleye durup dururken gelineceğini zannedip pasif beklemektir.

Fütüvvet ruhu, bir güç ve kuvvet kazanıp her şey yapabilecek seviyeye gelince gerektiği şekilde disipline edilememişse, güce dayanma gibi bir hevese dahi düşebilir. İşte o zaman karşısına Hz. Musa ile fetâsı Yuşa b. Nun çıkar ve nazarlar daha ziyade ledünne çevrilir. Maddî planda yapılan ve olan işleri kendilerine isnad edip duran insanlar, ilm-i ledün sayesinde işin hakikatini anlar ve hayra ait bütün fiillerin hakiki sahibi olan Cenâb-ı Hakk'a verirler. Demek ki, ister fert ister cemiyet, maddeten kuvvet kazandıkları ölçüde manevî beslenme olmazsa dünyevîlik kaçınılmaz olur. Bu cümleden olarak bir hareketin temsilcileri maddî güç arttıkça gecelerini ihya ederek atmosferlerini aydınlatmıyor ve gündüzlerinde de evrad ü ezkarla ruhanîleşme peşinde değillerse, onlar bir mânâda düşüşe geçmiş ve kaybetmeye başlamışlar demektir. Bu bir iç kokuşma ve bir çöküştür.

Bunların dışında Kehf sûresinde anlatılan bir hâdise de, bağ ve bahçe sahibi iki kişinin durumudur. (Bkz: Kehf, 18/32-34) Mağara devrinden sonra böyle bir imtihan devresine işaret gibi görünen bu hâdise de çok mühimdir. Servet sahibi olmak, bağ ve bahçe edinmek, elbette bir suç ve günah değildir. Ancak bunlar, insanın gönlünü çeliyor ve yapılması gereken insanlık adına büyük ve mühim işlerin ihmal edilmesine sebebiyet veriyorsa o zaman mahzurludur. Bu kıssada iki arkadaştan biri bu imtihanı vermiş diğeri ise kaybetmiştir. Demek oluyor ki, elenmeler her devrede devam etmektedir. Kimisi işin başında kaybederken, kimisi de işin ortasında veya sonunda kaybetmektedir. Buradan, ipi göğüsleyinceye kadar (yani ruh bedenden ayrılıncaya kadar) insanın kazanmak veya kaybetmekle yüz yüze bulunduğunu çıkarabiliriz.

Alemşümul hakimiyet devresi ise Zülkarneyn'le anlatılmış olmaktadır. O devre, dünya muvazenesinde bir yer almak, mutlak mânâda söz sahibi olmak ve daima haksızlığın önünde bir set gibi durmak zamanıdır. Yol, usulünce takip edilirse, Cenâb-ı Hakk'ın tevfik ve yardımıyla o hedefe de varılabilir.

Zülkarneyn olma, evvela mağarada Ashab-ı Kehf olmaktan başlar. Bu arada saffetini koruyanlar, ledünniyata sımsıkı bağlı olanlar ve işin başındaki hasbîliklerini sonuna kadar götürenler, bence işte fütüvvet cemaati onlardır ve insanlığın makus talihini de onlar değiştirecektir. Bağa, bahçeye, mal ve servete takılıp kalanlar, yazlığına kışlık ve kışlığına yazlık eklemeye çalışanlar ve en kıymetli sermayeleri olan ömürlerini böyle lüzumsuz arzu ve isteklerin arkasında koşarak tüketenlerin ise Zülkarneyn olmaya hakları ve liyakatleri yoktur.

23.12.2005 - Günümüzde Müellefe-i Kulûb

Peygamberimiz'in devlet malından, inanmayan insanlara hediyeler gönderdiği söyleniyor. Bu doğru mudur?

Burada iç içe iki mesele söz konusudur: Birincisi, müellefe-i kulûb (kalpleri İslâm'a ısındırılan, yumuşatılan insanlar), diğeri de Efendimiz'in (şallallâhu aleyhi ve sellem) şahsen başkalarına hediye göndermesi meselesidir. Öncelikle bu iki meseleyi birbirinden ayırmak ve ayrı ayrı mütalaa etmek gerekir.

Efendimiz'in, te'lif-i kulûb meselesi bahis mevzuu olmadan da başkalarına hediye gönderdiği vâkidir. Ancak O, hiçbir zaman devlet malını kimseye hediye etmemiştir. Kur'ân-ı Kerim'de bildirildiği gibi savaşlarda elde edilen ganimetin beşte biri Resûl-ü Ekrem'e aitti. (Bkz. Enfal, 8/41) Allah Resûlü almış olduğu bu beşte bir ganimetin bir kısmını, kendisine gelen elçiler vasıtasıyla başkalarına hediye olarak gönderir, bir kısmını fakir Müslümanlara ve Ashâb-ı Suffa'ya dağıtır, bir kısmıyla da -kût-u lâyemut (ölmeyecek kadar bir azık) ölçüsünde-ezvâc-ı tâhirâtının geçimini temin ederdi. 'Kût-u lâyemut' diyorum, çünkü Hz. Aişe validemizin yeğeni Urve'ye söylediği şu sözler, Peygamber ailesinin zâhidâne hayatını ilk elden ve net bir şekilde ortaya koymaktadır: 'Ey kardeşimin oğlu! Bazen üç defa hilali görürdük de evimizde ateş yanmazdı.' 'Teyzeciğim ne yer, ne içerdiniz?' 'İki siyah yiyecek: Hurma ve su.'

Efendimiz'in hayatı da bunun canlı misallerindendir; O Yüce Kâmet, vefat ettiği zaman zevcelerinden her biri için sadece birer keçi dışında hiçbir şey bırakmamıştı. Hz. Ömer'in (radıyallâhu anh) müşahedesini pek çok defa arz ettiğimi hatırlıyorum. Bir kere daha tekrar etmek istiyorum: O, bir gün Allah Resûlü'nün huzuruna girer. Efendimiz, bir hasır üzerinde istirahat etmektedir ve hasır O'nun bir yanında iz bırakmıştır. Odasının bir yanında işlenmiş bir deri, bir diğer köşesinde de içinde birkaç avuç arpa bulunan küçük bir torba vardır; evet Allah Resûlü'nün odasında bulunan eşya işte bundan ibarettir. Hz. Ömer, bu manzara karşısında rikkate gelir ve hıçkırıklara boğulur. Allah Resûlü niçin ağladığını sorunca da, Hz. Ömer: 'Ya Resûlallah! Şu anda kisralar, dünya kralları saraylarında kuş tüyünden yataklarında dinlenirken, Sen sadece kuru bir hasır üstünde yatıyorsun. İşte bunlar beni ağlattı.' cevabını verir. Bunun üzerine Allah Resûlü, Hz. Ömer'e şu karşılıkta bulunur: 'İstemez misin Ya Ömer, dünya onların, âhiret de bizim olsun!'

Nebiler Serveri'nin başka bir halini de Hz. Ebû Hüreyre şöyle anlatmaktadır: Bir gün Allah Resûlü'nün yanına gittim. Namazını oturarak kılıyordu. Kıldığı nâfile bir namazdı. Namazdan sonra: 'Ya Resûlallah! Hasta mısınız, namazı oturarak kılıyorsunuz?' diye sordum. Bana şöyle cevap verdi: 'Ya Ebâ Hüreyre! Günlerdir ağzıma götürecek bir şey bulamadım. Açlık tâkatimi kesti. Ayakta durmaya dermanım kalmadı. Onun için namazımı oturarak kılıyorum.' Bunu duyunca ağlamaya başladım. Bu defa da Allah Resûlü kendi durumunu unutmuş, beni teselli ediyordu: 'Ağlama ya Ebâ Hüreyre! Dünyada insanın çok aç kalması, ahirette hesabının hafifliğini netice verir.' İşte Allah Resûlü böyle nezih bir hayat yaşıyordu. Kendinden sonra gelen Raşit Halifeler Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali (radiyallâhu anhüm) de aynı çizgiyi takip etmişlerdir.

Evet, yukarıda da ifade edildiği gibi ganimetlerin beşte birindeki tasarruf hakkı Efendimiz'e aitti. Bu mal, bugünkü mânâsıyla bir bakıma örtülü ödenek gibi özel işlere sarf ediliyordu. Bu, Allah'ın, Peygamberi'ne tahsis ettiği bir haktı. Yoksa Allah Resûlü -hâşâ- devlet malına parmağının ucunu bile dokundurmamıştır.

Diğer meseleye gelince, Efendimiz, kalblerini telif etmek istediği kimselere zekat vermiştir; vermiştir zira bu kimseler, Kur'ân-ı Kerim'de zekat verilecek sekiz sınıftan birisi olarak zikredilmektedir. (Bkz. Tevbe, 9/60) Bu insanlar, Müslümanlığa girmek istiyorlardı, ancak eski alışkanlıklarını da bir türlü bırakamıyorlardı. Biraz onurları ve biraz da enaniyetleri vardı. Mesela Süheyl ibn Amr ve Safvan ibn Ümeyye, Huneyn'i müteakip Müslüman olmuşlardı. Huneyn'de Allah Resûlü eline geçen ganimetten Safvan'a o gün yüz veya iki yüz deve vermişti. Bu kadar cömertliği görünce Safvan, 'Vallahi bu zât, mutlaka peygamberdir, başkası olamaz.' demişti. Bunun üzerine de imanı daha bir güçlenmişti. Bir gün işte bu iki sahâbi, Hz. Ömer'in kapısında iltifat görmeyince şu mânâda sözler söylemişlerdir: 'Tabii iltifat görmeyiz. Biz, O'na karşı muhalefet ederken Bilal'ler ve Selman'lar O'na muavenet edip zahîr oluyorlardı. Gidelim bir cephede savaşıalım. Allah yolunda şehit olalım.'

İşte bu tür iltifatlarla bazı insanların kalbleri telif edilmiş ve bu, onlarda ciddi değişimlere sebebiyet vermişti.

Bu meseleyle alakalı şöyle bir şey söylenebilir: -Ehl-i ilim cür'etimi mazur görsün.- Bugün mekteplerimizde okuyan ve birtakım açık-kapalı gizli örgütlerin içine girebilecek sahipsiz pek çok genç var. Bu gençleri millî-manevî değerlerimize ısıdırmak ve kalblerinin te'lifi için, hamiyetli ve yardımsever

inanmış kimselerin zekatlarını bu tür insanlara vermeleri aynı mülahazada değerlendirilse çok isabetli olur. Bu şekilde, değişik şer güçlerin ve fitne şebekelerinin kapılarına burs için giden gençlerin, onların ağlarına düşmelerine imkân verilmemiş olur zannediyorum. Vâkıa müellefe-i kulûba zekat verilmesi meselesi, Hz. Ömer devrinde kaldırılmıştır. Ancak bizler günümüzde zekatımızın bir kısmını kalbleri te'lif için böylesi gençlere vermekte tereddüt etmeyelim ve bu yolla olsun gençlerimizin inançsızlık bataklığına düşmelerine mani olalım.

30.12.2005 - Cennet Olmazsa, Cehennem Ta'zib Etmez

'Cennet olmazsa, Cehennem ta'zib etmez' deniyor. Bu nasıl olur?

Bu sözü birkaç mânâda anlamak mümkündür. Öncelikle mutlak ve kâmil mânâda Cehennem'in azab etmesi Cennet'in, Cennet'in de tam bir nimet olması Cehennem'in mevcudiyetine bağlıdır. Bunun kâmil mânâda olması ile, insanın bütün duygularını ve letâifini doyuracak şekilde olmasını kastediyorum.

Cenâb-ı Hak, ehl-i Cehennem'den bir kısmına belki de hepsine Cennet'i gösterecek ve sonra da onları Cehennem'e koyacaktır. Zaten Sırat'tan geçmeyen hiçbir kimse Cennet'e giremeyecektir. Allah (celle celâluhû) herkesin ateşe uğrayacağını şu âyetle bildirmektedir: 'Ve in minküm illâ vâridühâ kâne alâ rabbike hatmen makdiyyâ - Sizden hiç bir kimse yoktur ki oraya uğramasın. Bu, Rabbinin değişmez bir kanunudur.' (Meryem, 19/71) Burada mü'minlerin ateşe uğrayıp geçmesi ile alakalı şu hususu da belirtmekte fayda var; âyetteki girme mânâsına gelen vürûd kelimesi 'uğrayıp geçme' mânâsında bir girmeyi ifade eder. Bu durumu, Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) biraz daha açarak şöyle buyururlar: 'Herkes Cehennem'e girer, fakat ateş mü'minler için Hz. İbrahim'e olduğu gibi serin ve selamet olur.' Bu, Cenâb-ı Hakk'ın bozmayacağı ve değiştirmeyeceği bir kanundur. Âyetin devamında ise mealen şöyle buyrulur: 'Sonra Allah'a karşı saygılı olup fenalıklardan sakınan müttakileri kurtararak zalimleri diz üstü çökmüş vaziyette orada bırakacağız.' (Meryem, 19/72) Cenâb-ı Hak bizlere necat ihsan eylesin ve daire-i takvaya hidayet buyursun! Âyetlerden, herkesin mutlaka ateşe uğrayacağı veya onu göreceği anlaşılmaktadır. Böylece mü'minler Cehennem'i gördükten sonra Cennet'e gireceklerinden zevkleri iki kat olacak, adeta orada yerini görecek ve onun dehşetinden ürperecek ama ona maruz kalmayacaklar. Cehennem'den kurtulma mülahazaları içinde ve Cennet esintilerinin her yanı sardığı bir anda bir de Cenâb-ı Hakk'ın şu buyrukları ile karşılaşacaklar: 'Udhulûhâ biselâmin âminîn - Esenlikle ve emin olarak girin oraya.' (Hicr, 15/46) veya 'Selâmün aleyküm tıbtüm fedhulûhâ hâlidîn - Selam olsun sizlere, ne mutlu size ki, (güzel ve nezih bir hayat yaşadınız) haydi, ebediyen kalmak üzere, giriniz oraya!' (Zümer, 39/73) İşte bu sözler, inanan insanlar için Cehennem'i gördükten sonra ayrı bir Cennet olacaktır.

Cennet olmasa Cehennem'in azab etmeyeceğini şu şekilde de anlayabiliriz: İnsanlar Cennet gibi bir hayat olmasa, alev içinde yetişmeler ve Cennet'i hiç

bilmeseler, hayatın sadece kendi yaşadıklarından ibaret olduğunu zannedebilirler. Hatta Cehennem hayatından daha beter ve küfür içinde yaşayanlar vardır. Onlar ölecek, kabirde çürüyecek, içinde kaynaşan kurtlar daima onların hayallerinde endişelerini kurcalayacak, böylece onlar Cehennem'den bin beter bir hayat yaşamış olacaklardır. Ne var ki, böyleleri başka bir hayat bilmediklerinden, bu Cehennemnümûn hayata razı olacaklardır.

Şimdi bir insan düşünün; Allah onu Cehennem'in içinde yaratmış ve o hiç Cennet'i görmemiş ve orada nasıl bir hayat olduğunu bilmemektedir. Bu insan, hayatın, sadece yaşadığından ibaret olduğunu zanneder, daimi olarak orada Allah tarafından tecdit edilir ve bu hayatı mecburen çekeceğini zanneder. Buna mukabil başka bir insan da hiç Cehennem'i görmemiş ve sadece Cennet'i bilmektedir; o da azabın ne olduğunu bilemez. Onun bildiği tek bir şey varsa o da Cennet'tir.

İşte, her şey nasıl ki zıddıyla bilinir, aynen öyle de Cehennem ateşine uğramadan Cennet nimeti tam olarak anlaşılamayacak ve bundan ötürü herkes bir mânâda ateşe uğrayacaktır. Bunun gibi insanlar Cennet gibi bir hayatı tatmadan Cehennem'in azabını tam olarak duyamayacaklardır. Böyleleri Cehennemlik olsalar da şöyle-böyle Cennete muttali olacaklardır.